

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V
NITRE**

FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

2117403

**VPLYV INTENZIFIKAČNÝCH FAKTOROV NA RV VO
VYBRANOM POĽNOHOSPODÁRSKOM PODNIKU**

2010

Pavol Brada, Bc.

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V
NITRE
FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU**

**VPLYV INTENZIFIKAČNÝCH FAKTOROV NA RV VO
VYBRANOM POĽNOHOSPODÁRSKOM PODNIKU**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Študijný program:	Ekonomika podniku
Študijný odbor:	3.3.16 Ekonomika a manažment podniku
Školiace pracovisko:	Katedra ekonomiky
Školiteľ:	Ing. Viktor Porhajaš, CSc.

2010

Pavol Brada, Bc.

Čestné vyhlásenie

Podpísaný Pavol Brada vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Vplyv intenzifikačných faktorov na RV vo vybranom Poľnohospodárskom podniku“ vypracoval samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomý zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 12. marca 2010

Pavol Brada

Pod'akovanie

Touto cestou vyslovujem pod'akovanie Ing. Viktorovi Porhajašovi, CSc. Za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej diplomovej práce

Nitra 2010

.....

Pavol Brada

ABSTRAKT

Témou predkladanej diplomovej práce je :

1. ekonomika rastlinnej výroby, hlavne obilnín. Popísanie štruktúry osevu, výmer, úrod za podnik s porovnávaním priemerných výsledkov podnikov z HVO v sledovanom období rokov 2006, 2007 a 2008.

2. Ekonomika výroby vybraných plodín (pšenica ozimná a repka olejná), kde sme sledovali výmeru, úrody, produkciu, náklady, výnosy, hospodársky výsledok. Po dôkladnej analýze sme popísali vývojové tendencie, príčiny nárastu prípadne poklesu jednotlivých ukazovateľov, zistené výsledky zdôvodniť

3. Analýza vplyvu intenzifikačných faktorov na rastlinnú výrobu, kde sme hodnotili podiel jednotlivých faktorov na celkové náklady v sledovanom období u pšenice ozimnej a repky olejnej, ich vývoj, príčiny rastu prípadne poklesu medzi obdobiami. Ďalej porovnávanie s priemernými výsledkami podnikov v HVO. Zistené výsledky zdôvodniť.

ABSTRACT

The theme of this thesis is presented:

Čl. 1 Economics of plant production, especially cereals. Describe the structure of sowing, areas, bussines income of the firm and compare average performance of companies from mountain production area during the years 2006, 2007 a 2008

Čl. 2 Economics of production of selected crops (winter wheat and oilseed rape), where we watched the area for crop production, costs, revenues, profit. After careful analysis we describe the trends causes an increase or decrease of individual indicators. Founded results are explained

Čl. 3 Analysis of the impact of intensification of crop production factors, where we evaluated the contribution of individual factors to the total cost during the period in winter wheat and oilseed rape. Their development, the causes of growth or decline between periods. Further comparison with the average results for the mountain production area. Founded results are explained

Key words:

vývojová tendencia	- trend
úroda	- yield
výmera	- area
produkcia	- production
náklady	- costs
výnosy	- return, profit
výsledok hospodárenia	- profit
intenzifikácia	- intenzification
hnojenie	- fertilization
osivo	- seed
chémia	- chemistry

OBSAH

STRANA

Úvod

1. Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky	9
1.1 Poľnohospodárstvo a postavenie obilnín	9
1.2 Nutnosť intenzifikácie poľnohospodárskej výroby.....	12
1.3 Agrotechnicko – ekonomické poňatie intenzifikácie.....	17
2. Cieľ práce	28
3. Metodika práce	29
4. Vlastná práca.....	31
4.1 Všeobecná časť.....	31
4.1.1 Základné informácie o podniku.....	31
4.1.2 Charakteristika výrobnjej činnosti.....	32
4.1.3 Organizačná a riadiaca štruktúra podniku.....	36
4.1.4 Hospodársky výsledok a efektívnosť odvetví.....	39
4.1.5 Speňažovanie a odbytová stratégia.....	39
4.1.6 Slabé a silné stránky podniku a návrhy na zlepšenie Výsledkov.....	39
4.2 Špeciálna časť.....	41
4.2.1 Ekonomika výroby obilnín.....	41
4.2.2 Ekonomika výroby pšenice ozimnej.....	44
4.2.2.1 Výmera, hektárové úrody.....	44
4.2.2.2 Náklady, výnosy, výsledok hospodárenia.....	46
4.2.2.3 Vplyv výšky intenzifikácie na hektárovú úrodu pšenice ozimnej.....	49
4.2.2.3.1 Osivá.....	50

4.2.2.3.2	Hnojivá.....	51
4.2.2.3.3	Chémia.....	53
4.2.3	Ekonomika výroby repky olejnej.....	55
4.2.3.1	Výmera, hektárové úrody.....	55
4.2.3.2	Náklady, výnosy, výsledok hospodárenia.....	57
4.2.3.3	Vplyv výšky intenzifikácie na hektárovú úrodu repky olejnej.....	60
4.2.3.3.1	Osivá.....	61
4.2.3.3.2	Hnojivá.....	63
4.2.3.3.3	Chémia.....	64
5	Záver a návrh na využitie poznatkov.....	66
6	Použitá literatúra.....	70

ÚVOD

Poľnohospodárstvo je odvetvím národného hospodárstva, ktorého hlavnou prioritou je zabezpečenie výživy obyvateľstva. Do roku 1989 bol v našej republike tak ako u väčšiny krajín strednej a východnej Európy realizovaný hlavne na centralizovanom princípe. Najdôležitejším cieľom bolo množstvo, zatiaľ čo kvalita, efektívnosť mali iba vedľajší význam ba dokonca životné prostredie niekde na pokraji záujmu, tak ako to teraz môžeme sledovať v podmienkach Číny.

Momentálne dochádza v poľnohospodárstve k stabilizácii ohľadne produkcie počnúc kvantitatívnymi ukazovateľmi pokračujúc kvalitatívnymi. Základom novodobého hospodárskeho mechanizmu v agropotravinárstve bol rok 1993, kedy sa prijala koncepcia a zásady agrárnej politiky so stanovenými hlavnými cieľmi, medzi ktoré patrí stratégia potravinovej bezpečnosti, výživová stratégia so zameraním na zdravie a udržateľné zásobovanie potravinami.

V poľnohospodárstve má základné postavenie rastlinná výroba. Z nej sa následne buduje živočíšna výroba, spracovateľský priemysel, distribučné činnosti zabezpečujúce prístup produktov obyvateľstvu.

V rastlinnej výrobe je hlavným odvetvím pestovanie obilnín. Sú to plodiny s extenzívnym obrábaním a využívaním kapitálu na výmeru. Ich najdôležitejším vplyvom je výživa človeka, kde dosahujú približne 40% energetickej výživovej hodnoty. Taktiež slúži ako krmivo pre živočíšnu výrobu, tak sa ich energetická hodnota prenáša do mäsa, vajec, mlieka a iných výrobkov živočíšnej výroby.

1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

1.1 Poľnohospodárstvo a postavenie obilnín

Paška, Ľ. uvádza, že poľnohospodárska výroba plní niekoľko funkcií. Ide o výrobnú, národohospodársku, ekonomickú, sociálnu, kultúrnu a ekologickú funkciu. Výrobná funkcia spočíva v zhodnocovaní prírodno-klimatických podmienok, využívaní produkčnej schopnosti pôdy, výrobných zdrojov a kapitálovej vybavenosti podniku na výrobu poľnohospodárskej produkcie a dosahovanie zisku. Pod národohospodárskou funkciou rozumieme vplyv poľnohospodárskej výroby na ostatné hospodárske odvetvia. Môže ísť taktiež o využívanie spoločných zdrojov, ako sú pracovná sila, infraštruktúra a pod. Prispievanie pri tvorbe HDP je súčasťou ekonomickej funkcie, zvyšovanie zamestnanosti v krajine je zasa sociálnou funkciou poľnohospodárskej výroby. Okrem týchto funkcií plní poľnohospodárstvo aj ďalšie funkcie, ktorými sú napríklad biologická podstata výroby, časový nesúlad výrobnéj a pracovnej doby, nízka cyklickosť výroby, závislosť poľnohospodárskej výroby od ďalšie funkcie, ktorými sú napríklad biologická podstata výroby, časový nesúlad výrobnéj a pracovnej doby, nízka cyklickosť výroby, závislosť poľnohospodárskej výroby od ročných období a pôdných a klimatických podmienok a pod.

V poľnohospodárskej výrobe je dôležitým prvkom pracovník, ktorý predstavuje súhrn tak fyzických ako aj duševných vlastností a schopností. Pre zvyšovanie efektívnosti výroby sa využívajú mechanizačné prostriedky, ktoré nahrádzajú živú prácu. Ide o technické prostriedky, ktoré sa využívajú pri uskutočňovaní pracovných činností pri výrobnom procese. Na Slovensku vybavenosť mechanizačnými prostriedkami v poľnohospodárskej výrobe ešte stále zaostáva za vyspelými krajinami. V praxi často dochádza aj k využívaniu zastaralých mechanizačných prostriedkov, nakoľko na ich výmenu podniky nemajú voľné finančné prostriedky.

Rastlinná výroba predstavuje rozhodujúcu výrobnú oblasť zabezpečujúcu výživu obyvateľstva. Ku kľúčovým odvetviam rastlinnej výroby patria obilniny, z ktorých najdôležitejšie sú ozimná pšenica, jačmeň jarný a kukurica na zrno. Rastlinná výroba zabezpečuje potravinovú bezpečnosť obyvateľstva produktmi rastlinného pôvodu. Medzi hlavné znaky rastlinnej výroby patrí jej biologický charakter, základným faktorom je pôda, časový nesúlad medzi výrobnou a pracovnou dobou, závislosť od prírodných a klimatických podmienok, sezónnosť výroby, plošných charakter výroby a viacvýrobový charakter niektorých výrobných procesov rastlinnej výroby. Jednou

z najvýznamnejších skupín odvetví rastlinnej výroby patria obilniny, ktoré z hľadiska ekonomiky majú najvyššiu rentabilitu. Obilniny vo výžive obyvateľstva pritom zabezpečujú cca 40% energetickej hodnoty. Približne 70% obilnín sa spotrebúva na kŕmne účely hospodárskych zvierat v živočíšnej výrobe, ďalšia časť sa spotrebováva v potravinárskom priemysle.

Podľa **Šima, D.** pri poľnohospodárskej výrobe je nevyhnutný špecifický prístup k nákupnému a odbytovému trhu, nakoľko agrárne komodity sú charakteristické určitými špecifikami. Na zefektívnenie výroby a tým dosahovanie čo najvyššieho zisku podniku je potrebné zamerať sa na riadenie produkčného procesu v poľnohospodárstve, na čo slúži agrárny marketing. Tento sa zameriava na výrobu biologického charakteru, ako aj na služby biologického, technického resp. iného charakteru. Agrárny trh je špecifický štandardnými produktmi, medzi ktoré patria energie, stroje a technológia potrebné pre výrobu, chemikálie, semená a výpestky ako aj plemenné zvieratá. Pre agrárny trh je typické, že sa zaoberá produktmi biologického charakteru, ktoré časom podliehajú nežiaducim zmenám. Znehodnocovanie produktov poľnohospodárskej výroby znamená stratu a nárast nákladov.

Medzi najrozšírenejšie komodity poľnohospodárskej výroby patria obilniny. Obilniny majú široké využitie a to tak v potravinárstve ako aj na kŕmne účely, ale aj pre využitie v iných odvetviach. Pre marketing produkcie obilnín je potrebná dostupnosť viacerých údajov. Ide o informácie o oseve, zbere komodity, úrodnosti a produkcii, ako aj o celkovej spotrebe jednotlivých komodít. Ekonomika obilnín sleduje náklady, ktoré sú na ich produkciu vynaložené, zaoberá sa cenami konkurenčných výrobcov obilnín, spotrebou obilnín a výrobkov obilia na Slovensku ako aj zahraničným obchodom.

Boreková, B. uvádza, keďže rastlinná výroba je viazaná na pôdu, závisí produkčný efekt najmä od kvality pôdneho fondu. Pre pôdu je charakteristické, že sa nespotrebováva a pri správnom a vhodnom využívaní ani neopotrebováva. Čo sa nákladov týka, pri využívaní pôdy je charakteristické, že jedným z nákladov na ňu je daň z pôdy, prípadné nájomné pri prenajímanej pôde. V rastlinnej výrobe sú ekonomické výsledky charakterizované naturálnym množstvom produkcie z jednej jednotky plochy (najčastejšie vyjadrované v tonách), kvalita produkcie, náklady vynaložené na jej vyprodukovanie, úroveň predajných cien a množstvo predanej produkcie. Na výšku a kvalitu produkcie má vplyv tak odroda ako aj rajonizácia, ktorá súvisí s dĺžkou vegetačnej doby, množstvom a rozložením zrážok a teplôt počas obdobia vegetácie a s pôdnymi a prírodnými podmienkami. Na výšku produkciu má

neodmysliteľne vplyv aj spôsob výroby a technológia pestovania, kedy správny spôsob zlepši využitie genetického potenciálu odrôd. Samotnú kvalitu produkcie ovplyvňuje taktiež viacero faktorov, kam zaraďujeme tak biologicky materiál a technologický proces, ako aj samotnú výrobu, poberovú úpravu, skladovanie a balenie. Pod nákladom na výrobu produkcie rozumieme vynaloženie (resp. spotrebu) materiálnych prostriedkov, služieb a živej práce v peňažnom vyjadrení. Výška nákladov závisí od druhu a odrody produktu, použitej technológie, prírodných a klimatických podmienok, očakávanej úrody a skutočnej úrody, kvalitou pracovných síl a spôsobom ich odmeňovania.

Zoborský, I.M. konštatuje, že ekonomické výrobné podmienky sú tvorené spoločensko-ekonomickým systémom a predstavujú súbor činiteľov, ktoré určujú celkové ekonomické výsledky poľnohospodárskej výroby. Rozlišujeme ich podľa toho, či sa týkajú jedného podniku alebo skupiny podnikov, a to na:

- Mikroekonomické výrobné podmienky
- Makroekonomické výrobné podmienky

Medzi mikroekonomické výrobné podmienky patria:

- Veľkosť podniku – táto je daná nielen pôdnou výmerou ale aj objemom výroby, pričom rozlišujeme mikropodniky, malé podniky, stredné a veľké podniky

- Výrobné zameranie podniku – závisí hlavne od prírodných a klimatických podmienok podniku, avšak výsledky výroby sa môžu aj pri rovnakých podmienkach jednotlivých podnikov líšiť, keďže podniky môžu na rovnakých podmienkach hospodáriť rôzne

- Hospodárska poloha podniku – rozoznávame vonkajšiu a vnútornú hospodársku polohu podniku. Pre vonkajšiu polohu podniku je dôležitá vzdialenosť podniku od odberateľských a dodávateľských podnikov, vzdialenosť od spotrebiteľských centier ako aj od úradov a inštitúcií dôležitých pre fungovanie podniku. Vnútorná hospodárska poloha podniku je charakterizovaná vzdialenosťou od pozemkov, scelenosťou pozemkov a spôsobom pohybu po pozemkoch podniku.

- Doprava a stav komunikácií v podniku

- Štruktúra a kvalita pracovníkov v podniku – počet pracovníkov, ich veková a kvalifikačná štruktúra, skúsenosti a pod.

- Investičná a materiálová vybavenosť podniku – ide o vybavenosť strojmi a zariadeniami, budovami a stavbami, dopravnými prostriedkami a inou technikou

Pod makroekonomickými podmienkami rozumieme:

- Ekonomickú polohu štátu a dopad na medzinárodnú del'bu práce
- Rozvinutosť a kvalitu zahraničného obchodu
- Stupeň rozvoja ostatných odvetví národného hospodárstva
- Rozmiestnenie priemyslu
- Úroveň terciálneho sektora
- Úroveň vedy, výskumu a vývoja v poľnohospodárstve

1.2 Nutnosť intenzifikácie poľnohospodárskej výroby

Poľnohospodárstvo patrí medzi najstaršie výrobné odvetia vo vývoji ľudskej spoločnosti. Jeho význam spočíva vo výrobe potravín alebo surovín na ich výrobu. Poľnohospodárstvo je prostredníctvom potravín späté aj s ostatnými odvetviami materiálnej výroby. Predstavuje materiálnu podmienku akéhokoľvek reprodukčného procesu a života v spoločnosti.

Najdôležitejším základným prostriedkom pre výrobu v poľnohospodárstve je pôda. Hlavným faktorom rastu rastlinnej a tým aj celej poľnohospodárskej výroby je jej úrodnosť. Je zároveň rozhodujúcim faktorom, nakoľko od úrodnosti pôdy, jej množstvo a intenzity využívania závisí výživa obyvateľstva ako aj rozvoj súvisiacich odvetví priemyselnej výroby. Nakoľko rastie počet obyvateľstva a tým aj spotreba potravín, význam poľnohospodárstva sa zvyšuje.

Významnou úlohou poľnohospodárstva je zvýšiť objem kvalitnej poľnohospodárskej produkcie. Je dôležité sledovať intenzifikáciu poľnohospodárskej výroby, k čomu nám slúžia intenzifikačné ukazovatele. Medzi tieto ukazovatele patrí sledovanie množstva produkcie vyrobenej na jednotku plochy pôdy, pričom môže ísť o naturálne alebo peňažné vyjadrenie. Medzi naturálne ukazovatele v rastlinnej výrobe patria hektárové ukazovatele na jednotku zbernej alebo osevnej plochy. V živočíšnej výrobe ide o úžitkovosť zvierat, ktorá sa vyjadruje vo váhových prírastkoch na kus

a deň, v priemernej dennej alebo ročnej dojivosti na dojnicu v litroch, v znáške vajec na jednu sliepku v kusoch za rok a pod.

Najčastejšie používanými ukazovateľmi intenzity poľnohospodárskej výroby sú peňažné ukazovatele. Ide o hrubú poľnohospodársku produkciu na 1 ha poľnohospodárskej pôdy. Tiež sa pre výpočet intenzity výroby používa ukazovateľ hrubej produkcie, tzv. hrubý obrat. V tomto ukazovateli je duplicitne započítaný medziprodukt a teda sa zveľičuje intenzita poľnohospodárskej výroby.

Intenzita poľnohospodárskej výroby vyjadruje stupeň výkonnosti danej pôdy pri výrobe poľnohospodárskych produktov. Ukazovateľ intenzity má predovšetkým vyjadrovať, koľko výrobkov a v akej hodnote vyrobil podnik z jednej jednotky plochy pre potreby národného hospodárstva. Hrubú produkciu z jednotky plochy pôdy môže obsahovať výlučne poľnohospodárskej výroby vyrobené na danej pôde, kedy sa ukazovateľ hrubej produkcie očistí aj od spotrebovaného medziproduktu a výrobkov poľnohospodárskeho charakteru, ktorý podnik zakúpil. Ide o vyjadrenie intenzity výroby prostredníctvom objemu vlastnej produkcie z 1 ha pôdy.

Z ekonomického hľadiska je potrebné sledovať aj vklady výrobných prostriedkov a práce, ktorými sa daná produkcia dosiahla. Takéto ukazovatele je možné rozdeliť na dve základné skupiny. Ide o ukazovatele, ktoré vyjadrujú spotrebu živej a zhmotnenej práce na jednotku plochy pôdy a ukazovatele, ktoré vyjadrujú koncentráciu výrobných prostriedkov a pracovných síl na jednotku plochy pôdy. Jedným z ukazovateľov, ktorý komplexne vyjadruje spotrebu živej a zhmotnenej práce sú vlastné náklady. Vyjadrujú základné predpoklady intenzity podľa jednotlivých výrobkov, odvetví alebo za podnik ako celok. Pri ich výpočte však môže dôjsť k nepresnému vyjadreniu, nakoľko vlastné náklady nepredstavujú presnú spotrebu spoločenskej práce na jednotku plochy poľnohospodárskej pôdy. Ku skresleniu môže dôjsť v dôsledku nesprávnych cenových relácií pri jednotlivých výrobných prostriedkoch alebo pri oceňovaní pracovných nákladov.

Ukazovateľ môžeme vyjadriť aj výpočtom čiastkových zložiek a to spotrebou práce na 1 ha pôdy, kde sa pre výpočet používa počet pracovných dní, hodín, výkonových noriem, alebo spotrebou výrobných prostriedkov na 1 ha pôdy. Pri jeho výpočte môžeme použiť výšku odpisov strojov a zariadení, používaných pri obhospodarovaní pôdy alebo starostlivosti o úžitkové zvieratá, ako aj spotrebu obratových výrobných prostriedkov na 1 ha poľnohospodárskej pôdy. Medzi dôležitý a zároveň jeden z najpoužívanejších ukazovateľov pri sledovaní obratových

prostriedkov, patrí spotreba priemyselných hnojív na 1 ha pôdy. Zároveň sú používané tzv. pomocné ukazovatele, ktoré vyjadrujú koncentráciu výrobných prostriedkov a pracovných síl na 1 ha poľnohospodárskej pôdy. Tieto nevyjadrujú skutočnú spotrebu vo výrobnom procese, ale potenciálnu možnosť spotreby, vyjadrujú len predpoklad rastu intenzity výroby. Medzi pomocné ukazovatele intenzity výroby patria:

1. štruktúra kultúr – vyjadruje intenzitu využitia pôdneho fondu. Vypočíta sa ako percentuálny podiel jednotlivých kultúr na celkovej výmere poľnohospodárskej pôdy, pričom dôležitým je najmä podiel ornej pôdy (tzv. stupeň zornenia). Pri vyššom percente podielu ornej pôdy je dosahovaný vyšší stupeň intenzity výroby, nakoľko z 1 ha ornej pôdy sa dosahuje aj vyšší objem produkcie než z rovnakej plochy lúk a pasienkov. Zároveň sa však aj na 1 ha ornej pôdy vynakladá aj viac výrobných prostriedkov a práce. Podľa stupňa intenzívnosti sa štruktúra kultúr člení do niekoľkých skupín. Ide o ornú pôdu, lúky, pasienky, ovocné sady, vinice, chmeľnice. Pri sledovaní intenzity výroby medzi výrobnými podnikmi je potrebné si všímať štruktúru kultúr, pretože príliš rozdielna štruktúra kultúr môže značne skresľovať hodnotenie dosiahnutej intenzity výroby.

2. pomer plodín na ornej pôde – je ukazovateľom využitia ornej pôdy, ktorý charakterizuje štruktúru osevných plôch. Vyjadruje percentuálne zastúpenie základných skupín poľnohospodárskych plodín na osevnej ploche. Poznáme niekoľko skupín plodín, ide o krmoviny, obilniny, okopaniny, olejniny, zeleninu.

3. hustota hospodárskych zvierat na 100 ha poľnohospodárskej, resp. ornej pôdy – vyjadruje sa podľa jednotlivých skupín zvierat alebo v dobytčích jednotkách.

4. množstvo základných výrobných prostriedkov na 1 ha pôdy – môže byť vyjadrené buď vo finančných jednotkách alebo podľa jednotlivých druhov výrobných prostriedkov (stroje, budovy...)

5. počet pracovných síl na 100 ha poľnohospodárskej pôdy, resp. počet ha pôdy pripadajúcej na 1 pracovníka.

Tieto ukazovatele vyjadrujú iba súčasný stav, čiže už dosiahnutú úroveň. Z hľadiska zlepšovania kvality poľnohospodárskej výroby ako aj znižovania nákladov na výrobu je potrebné porovnávať ukazovatele intenzity výroby počas určitého časového obdobia v sledovanom podniku, ako aj v rámci, okresu, kraja, štátu pre zistenie vývoja intenzity ako aj možností jej zvyšovania. Pre cieľavedomé riadenie a usmerňovanie poľnohospodárskej výroby je nevyhnutné sledovať a porovnávať intenzitu výroby a je

potrebné si všímať, s akými vkladmi celkovej práce sa proces intenzifikácie uskutočňuje. Je nevyhnutná neustála konfrontácia s ukazovateľmi základných predpokladov intenzity a to najmä s ukazovateľmi spotreby výrobných prostriedkov a práce. Ide o sledovanie efektívnosti a rentability poľnohospodárskej výroby. Je potrebné sledovať proces vývoja intenzifikácie výroby, aby bolo možné zaznamenať akékoľvek zmeny, rast, stagnáciu alebo pokles ukazovateľov. Sledovanie intenzity výroby slúži aj na vhodné rozmiestnenie financií do oblastí a častí podniku, a tým zlepšovanie efektívnosti výroby.

Podľa **Zoborského, I.M.** je intenzifikácia proces dlhodobého zvyšovania produkcie pri nezmenenom prípadne klesajúcom rozsahu pôdy, ktorý je umožnený:

- [1] Stupňovaním vkladov do pôdy: za pomoci zvyšovania objemu hnojiva a agrochemikálií, modernizáciou poľnohospodárskej techniky, zvyšovaním množstva práce a pod.
- [2] Skvalitňovanie pôdneho fondu: melioračné opatrenia (zavodnenie, odvodnenie)
- [3] Zlepšovanie celkového využitia pôdneho fondu: osevný postup, štruktúra plodín,
- [4] Prechod k účinnejším formám zvyšovania hektárových úrod a úžitkovosti: za pomoci účinnejších hnojív a chemikálií, výkonnejších odrôd osív a sadív,

Zabezpečuje sa intenzifikačnými opatreniami, ktoré sú súhrnom všetkých operácií, ktoré prispievajú k zvyšovaniu intenzity poľnohospodárskej výroby. Tieto môžu viesť k :

- [5] Zvýšenému objemu výroby – zamerané na produkčný účinok ako zabezpečovanie prísunu živín do pôdy (hnojenie, chemizácia), ochranu plodín pred škodcami (chemizácia, biologizácia), zabezpečenie odbornej starostlivosti o plodiny (agrotechnické opatrenia)
- [6] Zmena výrobných nákladov – zamerané na nákladový účinok (racionalizácia, zvýšenie organizácie vo výrobe, zavádzanie strojovej výroby)

Intenzifikácia poľnohospodárskej výroby predstavuje dynamickú veličinu, zatiaľ čo intenzita statickú. Predstavuje objem vynaložených vstupov (práce a kapitálu) na jednotku plochy pôdy ktoré je potrebné na dosiahnutie jednotku výstupu z výroby, zatiaľ čo intenzita vyjadruje stupeň (objem) produkcie v určitom čase na pôde.

Kedže intenzifikáciu chápeme ako dlhodobý proces musí toto úsilie vychádzať priamo zo štúdií konkrétnych prírodných príležitostí a obmedzení. Je potrebné zamerať sa na podstatné vplyvy, študovať a analyzovať ich význam a účinok počas celého intenzifikačného procesu.

Konečný ekonomický dopad intenzifikácie na hospodárskom výsledku nie je vždy rovnaký. Závisí od úrovne intenzity. V prípade ak je intenzita výroby nízka je pravdepodobné, že každá vložená jednotka intenzifikácie prinesie väčší ekonomický efekt ako pri vyššej intenzite, kedy stúpajú náklady a klesajú výnosy z dodatočne vložených vstupov. Taktiež rozdiel v ekonomickom dopade intenzifikácie na subjekty spôsobuje napr.:

diferenciácia vplyvu prírodných podmienok (podniky s lepšími prírodnými podmienkami dosahujú efektívnejšiu výrobu a to z titulu dosahovania vyššej intenzity za použitia rovnakej úrovne intenzifikačných opatrení – hovoríme o dodatočnom dôchodku (diferenciálnej rente)

vzdialenosť odberateľov od miesta výroby – dodatočné náklady oproti podnikom, ktoré sú v blízkosti spotrebných centier (dosahujú tzv. extra dôchodok nazývaný ako diferenciálna renta)

Intenzifikácia poľnohospodárskej výroby je závislá od:

- [7] Aplikácie výsledkov štúdií, výskumu a vývoja organizácií zameraných na poľnohospodárstvo
- [8] Zapojenia ďalších odvetví ekonomiky a to hlavne dodávaním vstupov (vo forme prostriedkov a služieb) do poľnohospodárstva, za predpokladu dosahovania určitej kvality a samozrejme pri akceptovateľnej cenovej relácii
- [9] Stupňa využitia vstupov vo výrobnom procese poľnohospodárstva
- [10] Kvality výrobkov produkovaných v poľnohospodárstve, a to hlavne biologického charakteru

Úrodnosť pôdy je základným predpokladom pre intenzifikačný proces v poľnohospodárskej výrobe. Zabezpečuje sa podľa potreby zavlažovaním prípadne odvodňovaním pôdy

Medzi ďalšie faktory intenzifikácie patrí výber odrody sadív a osív z novo vyšľachtených výkonných odrôd, využívanie výkonnejších a ekonomickejších

mechanizačných zariadení, kvalifikovaných pracovníkov, biologizácia ktorá súvisí aj s chemizáciou

Bielik P. uvádza, že v poľnohospodárstve, ale aj všeobecne v iných odvetviach ekonomiky platí Zákon klesajúcej výnosnosti pôdy. Znamená to, že produkcia z jednotky plochy obrábanej pôdy pri rovnakej technike a pri raste kapitálových vkladov prináša rastúci hrubý výnos, avšak pri neustálom zvyšovaní sa dosiahne hranica, kde relatívne aj absolútne začne klesať. Prejavuje sa hlavne pri zvyšovaní jedného faktora pričom ostatné sú zvyšované menej a nie je možné dosahovať multiplikatívny efekt z kombinácie rastu týchto faktorov.

1.3 Agrotechnicko – ekonomické poňatie intenzifikácie

K hlavným intenzifikačným faktorom podľa **Hraška Š.** patrí výber správnej a kvalitnej odrody osiva a z toho prislúchajúci ekonomický prínos pre podnik. Udržanie výživy populácie sa dá zabezpečiť rastom hektárových úrod a biologickej kvality poľnohospodársky dôležitých produktov aj napriek stále znižujúcej sa rozlohe ornej pôdy. Dokážeme to za využitia faktorov minimalizujúcich ekonomický vklad, ktoré zároveň dokážu zabezpečiť kvalitatívne primeranú a kvantitatívne vysokú poľnohospodársku produkciu pre priemysel, potreby človeka a zvierat. Táto úloha je vyriešiteľná za pomoci vysoko kvalitných a úrodných odrôd obilnín a kvalitného osiva ako aj profesionálnejšieho použitia výrobných vkladov ako sú priemyselné a biologické hnojivá, meliorácie, ochrana pred škodcami (fungicídy, pesticídy, insekticídy)

Osivá a sadivá ovplyvňujú úrody pri všetkých poľnohospodárskych plodinách. Správna kvalita odrody zabezpečuje približne 30-40% z úrody, čo môže mať značný ekonomický význam. Dôležitým kritériom je vlastná biologická hodnota, ktorá je predstavovaná dedičným základom, ktorý ovplyvňuje pestovateľské prostredie. V podmienkach Slovenskej republiky sú zvlášť dôležité osivá z vyššou biologickou hodnotou, kvôli vnútro kontinentálnej polohe a tým spôsobené extrémne klimatické zmeny - suché a teplé/vlhké a studené a zároveň globálne zmeny, ktoré vplývajú na zmeny v zrážkach, teplotách, posunu ročných období a pod. Šľachtitelia nových odrôd musia mať tieto vplyvy na pamäti a zahrnúť ich do výskumu odolnosti.

V šľachtení odrôd je dôležité aby práve tie vynikajúce boli v primeranom množstve k použitiu v tých istých vlastnostiach a biologickom potenciály až po výsadbu na výrobných plochách poľnohospodárov. Používajú sa nasl. skratky množenia:

S1 – prvý presev semien, S2/S3 – množenie osiva a sadiva, E – elita, OR – originál, P – presev, F0 – hybridné materiály (hybridné semeno), F1 – hybrid prvej generácie

V praxi platí, že čím vyšší stupeň množenia osiva je použitý (S1 je najvyšší), tým je neporušenejší genetický potenciál odrody, čo zabezpečuje vyššiu úrodnosť. Napríklad ekonomicky silný podnik si môže dovoliť používať odrody v stupni Elita alebo vo vyšších predstupňoch S3, S2. Tieto osivá prinášajú zvýšené náklady na osivá, ale v konečnom dôsledku sa to prejaví na zvýšení kvantitatívnych aj kvalitatívnych ukazovateľov na úrode. A tým aj vyššieho stupňa speňazenia dosiahnutej produkcie.

Ďalším riešením je zakúpenie odrody na vyššom stupni množenia a vo vlastných podmienkach si túto odrodu rozmnožiť podľa požiadaviek výroby v budúcom produkčnom období. Toto rozmnožovanie je dôležité odborne zabezpečiť tak aby sa zachovali vlastnosti a znaky množenej odrody - genetického potenciálu. Tak ako sa to robí v šľachtiteľských strediskách na vyšších stupňoch množenia. Dôležité je prihliadať na správne pestovateľské podmienky, ktoré zabezpečia odovzdanie genetickej informácie odrody a nedôjde k zmene tejto informácie dôsledkom nedodržania podmienok. Ďalej sa snažíme zabrániť prekríženiu a aj mutagénym vplyvom na rastliny dopestované vo voľných podmienkach (chemický, fyzikálny a biologický charakter). V prípade výskytu takto zmutovaných a prekrížených rastlín sa snažíme o ich odstraňovanie nakoľko majú tendencie meniť potenciál a zloženie, čo spôsobuje degenerovanie odrôd.

Bezprostredne po výbere najvhodnejšieho osiva a sadiva prichádza na rad z hľadiska intenzifikácie ochrana osiva pred škodcami a maximálne využitie biologického potenciálu odrody a to za pomoci fungicídneho a insekticídneho morenia osiva. Bližšie o tejto problematike pojednáva **Hudec K.**, ktorý uvádza, že morenie osiva v sebe nesie využívanie účinných látok u množstva generatívne rozmnožovaných rastlín.

Je to ochranné opatrenie na zvýšenie biologického potenciálu rastliny a to odstránením neprípustného vplyvu plesňových húb a škodcov ako aj podporenia rastliny v prvých rastových fázach (klíčenie) pri zakladaní poľnohospodárskych porastov. Z ekonomického a aj ekologického hľadiska prináša morenie osív efekt, nakoľko sa pri

ňom spotrebuje približne 9, 10 krát menej účinnej látky než pri plošnom použití fungicídov. Táto výhoda je aktuálnou iba v prvých rastových fázach približne do 2 týždňov po vzídení, odkedy je už potrebná plošná ochrana

Z pohľadu očakávaného efektu pri používaní moridiel nie je zárukou len kvalitné moridlo, ale dôležitou súčasťou je aj správna aplikácia za použitia efektívnych aplikačných techník a technológií. Kvalitné aplikačné technológie zaručujú proporcionálne rozdelenie účinných zložiek na osivo čo prináša spomínaný očakávaný efekt (deklarovanú účinnosť). Okrem pravidelného rozloženia moridla je druhým významným ukazovateľom aj odolnosť vrstvy proti mechanickému oteru pri skladovaní, balení, prepravu a ďalších druhov manipulácie s osivami. Nakoľko sa jedná o vysoko špecializované práce je vo vyspelých krajinách zvykom, že sa tieto úlohy presúvajú na špecializovaných distribútorov a výrobcov osív a nepraktizuje sa v réžii samotného podniku, aby sa zabránilo znižovaniu účinnosti moridiel dôsledkom nesprávnej aplikácie

V praxi sa najčastejšie využíva ochrana osív jedným moridlom avšak je prípustná aj kombinácia, kedy rozlišujeme hlavne Insekticídne morenie a Fungicídne morenie.

Fungicídne morenie osiva slúži na ochranu proti najzastúpenejším čel'adiam organizmov, ktoré spôsobujú hnilobu, nekrózu klíčkov a vyklíčených rastlín a proti hubám, ktoré sú prenášané osivom (.*Penicillium* spp, *Alternaria* spp., *Cochliobolus sativus*, *Rhizoctonia* spp., *Pythium* spp., *Phoma* spp., *Fusarium* spp., a mazľavé, prašné snete na obilninách a pod.) K očakávaným účinkom, ktoré sa dostavujú aplikáciou fungicídnych moridiel patrí: 1. preventívna ochrana osív (proti infekciám patogénov zastúpených v pôde)

2. dezinfekcia osív (odstránenie škodcu, ktorý nasiakol do vnútra semena, napadol živé bunky skôr ako bolo aplikované moridlo)

Insekticídne morenie osiva slúži na ochranu pred poškodením škodcami živočíšneho pôvodu počas prvých rastových fázach poľnohospodárskych rastlín. Medzi takýchto škodcom môžeme zaradiť pôdne larvy, drôtovcy. Väčšinou sú zložené z kombinácie viacerých druhov účinnej látky z dôvodu ochrany pred viacerými druhmi škodcov. Nastáva tu problém z kombinácie chemických látok a ich spoločnej reakcie/nereakcie v moridle. Z tohto dôvodu sa výroba moridiel prenecháva na

odborníkov, nakoľko neželaná reakcia prímiesí by mohla spôsobiť nečakané a nežiadúce následky pri klíčení a raste rastlín.

Tak ako pri fungicídnych moridlách tak aj tu je dôležitá aplikácia na osivo. V praxi sa obvykle delia zariadenia na aplikáciu moridiel na : - práškové (postupné obal'ovanie osiva moridlovým prípravkom v prášku za stáleho premiešavania. Dôležité je však stanoviť správnu dávku osiva aj moridla

1. Aplikácia na metóde slurry (najskôr sa zmieša moridlo z dávkou vody, kedy sa vytvorí rovnírodá hmota, následne sa primieša presná dávka osiva a dôsledne sa to premieša)

2. Priama aplikácia (za pomoci tekutých moridiel. V súčasnosti túto aplikačnú metódu považujeme za najkvalitnejšiu, pretože zabezpečuje najlepšie krytie morených osív. Tekuté moridlo sa strieka na osivo, ktoré sa následne premiešava)

Jedným z rozhodujúcich intenzifikačných faktorov v rastlinnej výrobe sú hnojivá. Prostredníctvom priemyselných hnojív je možné cielene riadiť výživu rastlín, umožňujú dlhodobú úpravu živinových zdrojov v pôde ako aj zásahy do celkového výživného stavu rastlín počas vegetačného procesu. Po vypestovaní plodín sa do pôdy priemyselnými hnojivami nahradia spotrebované živiny, čím sa zvyšuje pôdna úrodnosť, urýchľuje a zlepšuje sa rast a vývoj rastlín ako aj veľkosť a kvalita úrody.

Pri jednotlivých pestovaných rastlinách je potrebné určiť správnu dávku hnojív. Je nevyhnutné určiť dávku živín do pôdy, formu používaného hnojiva ako aj techniku hnojenia.

Pôda prijaté živiny vo forme hnojív transformuje. Pomocou včlenenia do sorpčného komplexu tvoreného minerálnym, organickým a biologickým systémom sa vytvárajú opätovne zlúčeniny rôznej prístupnosti pre rastliny. Veľkosť podielu živín, ktoré budú zapracované do pôdy pomocou hnojív, závisí od viacerých činiteľov. Ide o pôdne podmienky, agrotechnické a poveternostné podmienky ako aj odrodové zvláštnosti jednotlivých druhov plodín. Optimálna voľba hnojenia a jeho pomeru znamená pozitívny vplyv a zásah do tvorby plánovanej úrody.

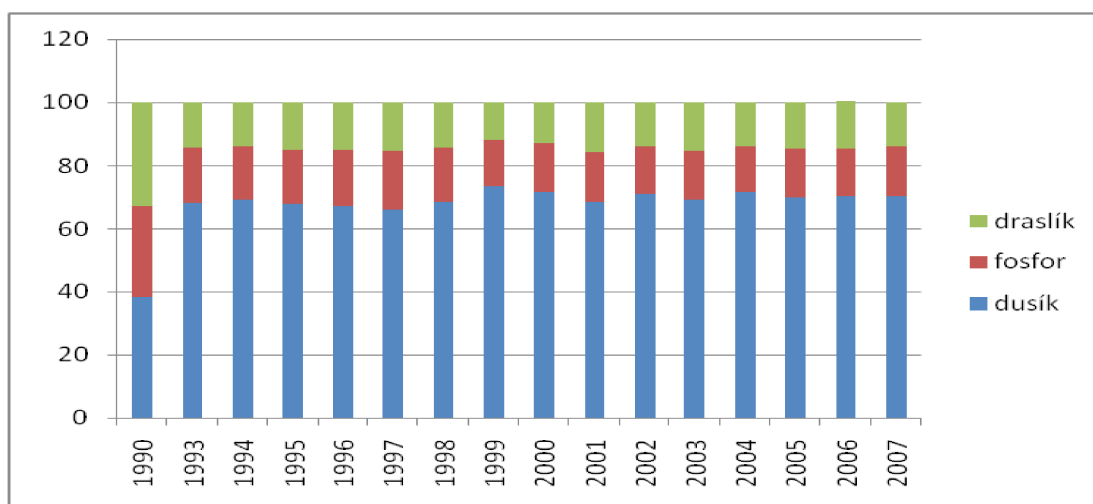
Od roku 1992 je hnojenie v rastlinnej výrobe poznačené poklesom spotreby priemyselných hnojív. Tento pokles bol dôsledkom nárastu cien hnojív ako aj iných vstupov do poľnohospodárskej výroby. Pokles spotreby priemyselných hnojív na ornej pôde v Slovenskej republike bol v roku 2007 až o 75,3% oproti roku 1990.

Tab.: Vývoj obsahu živín v priemyselných hnojivách

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
dusík	68	67	66,2	68,6	73,4	71,7	68,4	71	69,4	71,6	69,8	70,3	70,3
fosfor	17,1	18	18,4	17,1	14,7	15,5	15,8	14,9	15,1	14,6	15,5	15	15,9
draslík	14,9	15	15,4	14,3	11,9	12,8	15,8	14,1	15,5	13,8	14,7	15	13,8

Pritom najvyšší pomer zastúpený v priemyselných hnojivách na ornej pôde má dusík, ktorý je z celkovo aplikovaných živín až vo výške 70,3%. Ďalej sú tieto živiny tvorené fosforom (15,3%) a draslíkom (14,4%). Najmä týmto pomerom jednotlivých živín sa v súčasnosti dosahujú prijateľné úrody a to najmä v poveternostne priaznivých rokoch. Tento fakt má však vplyv na odber živín z pôdných zásob, čo z dlhodobého hľadiska predstavuje neudržateľný stav.

Graf: Vyjadrenie vývoja obsahu živín v priemyselných hnojivách v

Vstupy vo forme priemyselných a hospodárskych hnojív ako aj vo forme vápenatých hmôt majú dlhodobo stagnujúci charakter. Dôkazom je aj potreba

systematického hnojenia fosforom až na dvoch tretinách ornej pôdy. Pritom obsah draslíka je v pôde priaznivejší v porovnaní s fosforom. Toto je dané tak prítomnosťou prirodzeného draslíka v pôde ako aj intenzívnym hnojením draselnými hnojivami v minulom období. Zastúpenie orných pôd s nízkym a s vyhovujúcim obsahom draslíka je vo výške 47%.

Najvhodnejším spôsobom pre zhodnotenie stavu výživy rastlín je pomocou dosahovaných úrod. Trvalý pokles obsahu živín v pôde má za následok pokles úrody obilnín. Ich pestovanie patrí u nás k najdôležitejším úsekom rastlinnej výroby. Je aj najprepracovanejším čo sa týka pestovateľských technológií. Dôsledkom znižovania živín v pôde je zníženie úrody pšenice dosiahnutých v priemere rokov 2002 – 2007 oproti rokom 80-tym až o 29,7%.

Tab.: Vývoj úrod zrna pšenice a jačmeňa od roku 1986

Plodina	Úroda zrna (t/ha-1)			Porovnanie priemeru rokov 2002-2007 / 1986-1990	
	1986 - 1990	1997 - 2001	2002 - 2007	t.ha-1	%
Pšenica	5,59	4,18	3,93	1,66	70,3
Jačmeň	4,78	3,39	3,48	1,30	72,8

Zdroj: štatistický úrad SR

Na pokles hektárových úrod má vplyv nedostatočná výživa ako aj nepostačujúce využívanie poznatkov z teoretického aj praktického výskumu. Dôležitú súčasť riadenia v oblasti výživy a hnojenia rastlín tvorí využívanie výsledkov chemického rozboru pôdy a rastlín za účelom správneho určenia dávok hnojív. Pre prijatie kvalifikovaných opatrení je potrebné mať k dispozícii informácie o stave parametrov pôdy a o výživnom stave plodiny.

Za indikátor udržateľného hospodárenia na pôde je považovaná bilancia živín. Táto je vhodným prostriedkom pre určenie a rozpoznanie situácie v hospodárení so živinami. Živiny, ktoré sú prijaté úrodou pestovaných plodín musia byť v rovnováhe so živinami dodanými do pôdy prostredníctvom priemyselných hnojív.

Najviac pozornosti sa pri hnojení venuje pšenici ozimnej. Pri jej výžive má významné postavenie dusík, ktorý je limitujúcim faktorom úrody pri optimalizovanom množstve ostatných živín. Pri ozimnej pšenici je používanie dusíkatých hnojív nielen produkčne najúčinnnejšie ale zároveň aj najproblémnejšie, nakoľko vo vysokých dávkach zvyšuje polievavosť rastlín, znižuje kvalitu produkcie a akumulované dusičnany vyplavuje do vodných zdrojov. Pre dlhé vegetačné obdobie pšenice ozimnej

ako aj pohyblivosť množstva dusíka v pôde bol zavedený systém tzv. delenej výživy pšenice dusíkom. Tento systém predstavuje regulátor úrodovosti pri pestovaní ozimnej pšenice. Prihnojovanie dusíkom má pozitívny vplyv na počet zŕn v klase a hmotnosť zŕn, avšak jednorazová dávka dusíka by nemala prekročiť 60 kg.ha⁻¹. Výhodou pšenice ozimnej je jej schopnosť využívať dusík z pôdy aj z hnojiva v priebehu celého vegetačného obdobia. Pritom na začiatku prijme cca 41% dusíka, do obdobia klasenia 18%, do kvitnutia 12% a do zberu úrody zvyšných 29% dusíka.

Zásadou aplikácie dusíkatých hnojív je, že sa má aplikovať v období, keď ho rastliny najviac potrebujú. Tento prístup skracuje obdobie medzi aplikáciou hnojiva a jeho príjmom, čím sa zefektívňuje využitie dusíka z hnojiva a minimalizujú sa jeho straty. Pre určenie správnej aplikácie dusíkatých hnojív sa využívajú diagnostické metódy. Pomocou nich sa získavajú informácie o prostredí (obsah zdrojov živín v pôde, ich príjmu a obsahu v nadzemnej hmote) ako aj o intenzite produkčného procesu.

Z časového hľadiska sa hnojenie ozimnej pšenice dusíkatými hnojivami člení na niekoľko etáp:

1. základné – predsejbové hnojenie

2. hnojenie počas vegetácie: tu sa ďalej rozoznáva podľa účelu hnojenia regeneračné, produkčné a kvalitatívne, pričom z hľadiska výživy na úrodu je najdôležitejšie regeneračné a produkčné prihnojenie.

V jesennom období sa hnojenie dusíkatými hnojivami minimalizuje, resp. úplne vynechá. Je to v dôsledku nízkej potreby dusíka v tomto období, keďže dusíkom nehnojíme pôdu ale porast. Pri neskorej sejbe s dobrou odnožovacou schopnosťou ako aj pri zaoraní väčšieho množstva pozberových zvyškov je potrebné základné hnojenie dusíkom. Regeneračné prihnojenie sa uskutočňuje ako skoré jarné prihnojenie, a to v období hneď ako to dovoľia pôdne a poveternostné podmienky. Dusíkaté hnojivo sa nesmie aplikovať pri snehovej pokrývke vyššej ako 5 cm a na zamrznutú alebo zamokrenú pôdu. Pomocou regeneračného prihnojenia sa pšenici ozimnej poskytuje dostatok dusíka až po produkčné prihnojenie. Produkčné prihnojenie má vplyv na výšku úrody zrna a podporuje tvorbu základných častí klasu. Aplikuje sa v období steblovania, ktoré je považované za dobu najintenzívnejšieho rastu.

V súčasnom období je významnou ale zároveň náročnou úlohou zabezpečovať výživu rastlín pravidelným hnojením s obsahom všetkých nevyhnutných živín. V praxi je však využívané jednostranné hnojenie dusíkom bez prihliadnutia na potrebu

ostatných živín. Táto disharmónia živín v pôde spôsobuje výskyt chorôb (najmä hubových), pokles veľkosti a kvality úrod a môže končiť až poškodením alebo zničením pôdnej úrodnosti.

Pritom aplikácia fosforu a draslíka pri pestovaní ozimnej pšenice je jednoduchšia ako aplikácia dusíka. Dôležitý je obsah živín (draslíka a fosforu) v pôde, v prípade ich vysokého výskytu v pôde sa hnojenie vynechá, pokiaľ sa ich obsah v pôde neznižuje na vyhovujúci. Ak je obsah živín dobrý alebo predstavuje vyhovujúci obsah, používa sa udržiavací systém hnojenia. Na pôdach, kde je výskyt fosforu a draslíka nízky, sa okrem živín pre plánovanú úrodu dávka navyšuje aj pre zvýšenie obsahu živín v pôde. Nakoľko sú draselné hnojivá kyslé, netreba zabúdať aj na vápnenie.

Aj pri najkvalitnejšej príprave pôdy, hnojení, výbere správnej odrody osív a sadív, vhodnom výbere moridiel a ich správnej aplikácii, by z pohľadu intenzifikácie nebolo veľa platné, pokiaľ by sme nedokázali porasty ochrániť pred chorobami a živočíšnymi škodcami. Z tohto pohľadu je poznanie chorôb, škodcov a správne reagovanie na vzniknutý stav významným intenzifikačným faktorom. **Sekerková M.**, uvádza najvyskytovanejšie choroby u pšenice a pri dvoch uvádzam aj prejavy a ochranu voči nim: Pleseň snežná (*Fusarium nivale*), Steblolam (*Pseudocercospora herpotrichoides*), Fuzariózy (*Fusarium spp.*), Septória plevová (*Septoria nodorum*), Septória pšenicová (*Septoria tritici*), Múčnatka trávová (*Erysiphe graminis*), Hrdza pšenicová (*Puccinia tritici*),

Príklad:

Pleseň snežná (*Fusarium nivale*)

P r í z n a k y : pri topení snežnej prikrývky sa na zídnych stebloch objavujú okalice so šedo-ružovým mycéliom, postihnuté steblo sú tlačené k pôde a podľa stupňa napadnutia následne odumierajú odumierajú

O c h r a n a : nesiat' obilninu po obilnine, tiež nie je vhodné prehúšovať porasty. V častiach, kde je vysoký stupeň výskytu napadnutia touto chorobou, vysievať obilniny neskoršie (ale v agrotechnickom termíne). Vysievať zásadne morené osivo. Aplikácia fungicídov - po ukončení odnožovaní - Bavistin WG - 0,3 kg.ha⁻¹, Fundazol 50 WP - 0,3 kg.ha⁻¹, Duet - 1,5 l.ha⁻¹, Sportak Alpha HF - 1,5 l.ha⁻¹

Hrdza pšenicová (*Puccinia tritici*)

Príznaky:

- Napadnuté sú listové časti, puzdro listov aj stebľá, kde sú vytvorená oranžovo-žlté kôpky letných trusov, oválneho tvaru. Negatívne ovplyvňujú priebeh fyziologických procesov, čo je prejavom zníženej kvality a kvantity úrody.

Ochrana:

- 1) neprehusťovať porasty, ničiť výmrv obilnín, vysievať odolnejšie odrody (Barbara, Blava, Torysa, Malvína, Brea). Fungicídy aplikovať: - ak sú vo fáze 37 Zadoks napadnuté posledné 3 listy na 5-15 %, a vo fáze 59 Zadoks posledné 3 listy na 20 %. Fungicídy ako pri múčnatke.

Ďalej uvádza najvyskytujúcejšie sa ochorenia jačmeňa, ich príznaky a ochrana: Paluška trávová (*Typhula iacarnata*), Fuzariózy (*Fusarium spp.*), Hnedá škvrnitosť jačmeňa (*Pyrenophora teres*), Rynchosporiová škvrnitosť jačmeňa (*Rhynchosporium secalis*), Múčnatka trávová (*Erysiphe graminis*)

Príklad:

Paluška trávová (*Typhula iacarnata*)

Príznaky: po roztopení snehu vidieť okolie zažltnutých rastlín. Staré stebľá ležia pri zemi a často sú pokrývané bielo/šedým mycéliom. V pošvách listov a tiež na koreňoch sa sú hnedé oválne sklerócia.

Ochrana: nesiať jačmeň ozimný veľmi zavčas. Neprehusťovať porasty. Ak je napadnutý porast hustý, treba ho prebrániť na jar. Ošetrovanie osiva moridlami vykazuje len vedľajšie účinky na palušku trávovú.

Okrem chorôb sa pri pestovaní ozimín stretávame aj so živočíšnymi škodcami, ktoré menujú **Bokor P., a Hudec K.**, Medzi dôležitých škodcov patrí Zunčavka jačmenná (*Oscinella frit*), kvetárka obilná, zelenuška žltopása, proti ktorým je z pohľadu intenzifikácie potrebné intenzívne pôsobiť, pre dosiahnutie vyšších kvantitatívnych a kvalitatívnych ukazovateľov.

Ďalším dôležitým intenzifikačným faktorom je zber zrna a to najmä s prihliadnutím na dobu v ktorej žijeme, ktorá si vyžaduje produkciu s vysokými kvalitatívnymi ukazovateľmi (z pohľadu speňazenia) a s čo najmenšími stratami pri zbere (z ekonomického hľadiska). Ako konštatuje **Mareček J.**, môžeme všeobecne vysvetliť kvalitu zrna ako súbor vlastností, ktoré sa viažu na rastliny v zberovej fáze a jednotlivé nároky, ktoré sú kladené na konkrétne plodiny. Takto formulované vlastnosti sú rôzne v závislosti od konkrétnej komodity (napríklad zrno na potravinárske účely, kŕmne spracovanie, na použitie ako ďalšie osivo). Presné kritériá sú spracované v potravinovom kódexe Slovenskej republiky resp. v slovenských technických normách (napr. STN 1100-2, zmena 1 : pre potravinársku pšenicu)

Boreková B. člení tieto kritériá pri obilninách nasledovne: Pšenica pre potravinárske účely sa hodnotí z

obchodného hľadiska (prihliada sa na stav obilnej masy),

mlynárenského hľadiska (štruktúra, mechanická skladba zrna a chemické zloženie),

pekárenského hľadiska – pomer škrob s bielkovinami, aktivizácia enzýmového systému). Na Slovensku sa potravinárske pšenice označujú písmenom „A“ s príslušným číslom pekárenskej akosti. A9 a A8 sú najkvalitnejšie a prislúcha im tak isto označenie „E“. A7, A6 sú tiež označované ako kvalitatívna skupina „A“. A5, A6 ako „B“

Sladovnícky jačmeň sa osobitne hodnotí podľa nasledovných vlastností:

obsah proteínov : do 11,6%,

poškodenie zrna v % : uzančná kvalita 2% a obchodovateľná akosť 5%,

podiel zrna s nahnednutými špičkami : uzančná kvalita 2% a obchodovateľná kvalita 6% (burzový predaj) .

Hodnotí sa podľa – vonkajších znakov, fyziologických znakov, chemického rozboru, fyzikálno – chemického rozboru (tvar zrna, hmotnosť 1000 zrn, citlivosť k vode, tvrdosť zrna, podiel plevy, klíčivosť zrna, energia klíčivosti, farba zrna, podiel predného zrna, namáčivosť a jemnosť plevy)

Na kvalitu produkcie je možné vymedziť tieto základné faktory, ktoré ju ovplyvňujú. Hlavným je odhadnutie vhodného obdobia pre zber úrody. Predčasne zvolený zber je nebezpečný z dôvodu vysokej vlhkosti zrna, kedy je mäkkšie, nie rovnako vyzreté čo môže spôsobovať znehodnotenie úrody vplyvom mikrobiálnych kontaminácií. Toto je silno ovplyvňované poveternostnými podmienkami. Najlepšie je ak počas žatvy je suchšie, slnečné počasie s priemernými letnými teplotami. Rizikovými sú náhle, dlhotrvajúce zrážky, kvôli ktorým sa zberové práce odďaľujú aj niekoľko dní. Porasty prezrievajú a zrno v klasoch vypadáva. Ďalej dôjde k zmene v chemickom zložení štruktúry hlavne v obsahu N látok a u pšenici dôležitom kvalitatívnom ukazovateli – lepku, pri jačmeni dochádza k zvyšovaniu N látok a dekompozícii škrobu alebo je možné napadnutie zrn plesňami (mikroskopické huby)

Problémom pri stanovení možných zmien pri zbere je hlavne to, že analýzy urobené ihneď nenesú vysokú vypovedaciu hodnotu. Napríklad pri jačmeni sa prejaví presne klíčivosť až po 6-8 týždňoch v pozberovej dozrievacej fáze, tak isto ako aj pri ostatných obilovinách, alebo iba pri spracovávaní.

V zberovej fáze je vhodná vlhkosť približne 14 - 15 % , nad 17% je už zrno mokré a pri 16% vlhké. Táto vlhkosť sa dá o niečo znížiť odstránením nečistôt a ďalších častí pozberovej hmoty, ktoré spôsobujú vyššiu vlhkosť zberu. Ďalej treba sledovať teplotu pozbieraného zrna, aby nedošlo k oroseniu z dôvodu kondenzácie pár pri uložení teplého zrna do chladných skladových priestorov. Z tohto dôvodu je nutné sledovať kapacity príručných skladov, kde sa zrno predbežne uloží po dobu, kým neprebehne fáza pozberového čistenia. Tieto ho chránia pred vonkajšími faktormi. Treba tu zabezpečiť priestor pre manipuláciu, dostatočne ho ventilovať, odvádzať oxid uhličitý ktorý zrno vyprodukuje a nepretržite privádzať nový kyslík vetraním.

2. Cieľ práce

Hlavným cieľom predkladanej diplomovej práce je zhodnotiť ekonomiku výroby v rastlinnej výrobe vo vybranom poľnohospodárskom podniku. Podnik vykonáva svoju činnosť na výmere 1020,28 ha, z toho orná pôda predstavuje 515,02 ha. Základnou úlohou je zanalizovať výrobu obilnín a to produkciu, náklady, výnosy a výsledok hospodárenia. Ďalej popísať vplyv intenzifikačných faktorov pri vybraných plodinách za sledované obdobie rokov 2006, 2007 a 2008.

3. Metodika práce

K naplneniu a vypracovaniu predloženej práce je prispôsobená aj metodika práce.

Diplomová práca je rozdelená do štyroch častí

V prvej časti je zhrnutá problematika poľnohospodárstva a intenzifikácie rastlinnej výroby

V druhej časti, ktorá je všeobecná je opis a charakteristika vybraného poľnohospodárskeho družstva

- Základno informácie o podniku
- Charakteristika výrobnjej činnosti
- Organizačná a riadiaca štruktúra podniku
- Hospodársky výsledok a efektívnosť odvetví
- Speňažovanie a odbytová stratégia
- Slabé a silné stránky podniku a návrhy na zlepšenie výsledkov

V tretej časti je hodnotená ekonomika výroby obilnín, kde sa hodnotia výmery obilnín, vývoj výmer obilnín, %tuálne zastúpenie z celkovej ornej pôdy, vývoj produkcie obilnín, a vývoj hektárových úrod

Pri spracovaní tretej časti diplomovej práce som použil nasledovné postupy

- Metóda analýzy
- Metóda komparácie

Pre potreby horeuvedených metód bolo potrebné dopočítať niektoré čiastkové ukazovatele a to:

$\% \text{tuálny podiel na ornej pôde} = \text{výmera danej plodiny} / \text{celková orná pôda}$

$\text{Produkcia} = \text{ha úrody} * \text{výmera}$

V štvrtej časti sa pozornosť venuje ekonomike výroby pšenice ozimnej a repky olejnej, kde sledujem

Vývoj výmer, vývoj produkcie, vývoj ha úrod, náklady na ha, výnosy na ha, výsledok hospodárenia, absolútne vyjadrenie rozdielov v nákladoch, výnosoch a VH, relatívne vyjadrenie rozdielov v nákladoch, výnosoch a VH, vývoj nákladov na intenzifikáciu, % nákladov na intenzifikáciu z celkových nákladov tak pri pšenici ozimnej ako aj pri repke olejnej

Pri analýze horeuvedených ukazovateľov som použil nasledovné metódy:

Príloha A: Metóda analýzy

Príloha B: Metóda porovnania – porovnávanie s podnikmi z HVO zo zdrojov VÚEPP

Príloha C: Matematicko – štatistické metódy - %ntuálny podiel, index zmeny

Na vyjadrenie uvedených ukazovateľov som použil nasledovné výpočty:

Percentuálna zmena = absolútna zmena / príslušný ukazovateľ

Produkcia plodiny = výmera plodiny * ha úroda plodiny

Náklady na ha = celkové náklady / výmera

Výnosy na ha = celkové výnosy / výmera

Výsledok hospodárenia na ha = výsledok hospodárenia / výmera

% nákladov na intenzifikáciu z celkových nákladov = intenzifikačný faktor / celkové náklady *100

4. Vlastná práca

4.1. Všeobecná časť

4.1.1. Základné informácie o podniku

Spoločnosť, ktorá si neželá byť menovaná, vznikla dňa 30.10.2003 zápisom do Obchodného registra ako spoločnosť s ručením obmedzeným. Spoločnosť založili traja spoločníci spoločenskou zmluvou zo dňa 27.10.2003 so základným imaním 200.000.- Sk.

Spoločnosť má v predmete podnikania nasledovné činnosti :

- poľnohospodárstvo vrátane predaja nespracovaných poľnohospodárskych výrobkov za účelom spracovania alebo ďalšieho predaja
- kúpa tovaru na účely jeho predaja konečnému spotrebiteľovi (maloobchod) v rozsahu voľných živností
- kúpa tovaru na účely jeho iným prevádzkovateľom živností (veľkoobchod) v rozsahu voľných živností
- sprostredkovanie obchodu a služieb v rozsahu voľných živností
- prenájom strojov vrátane obsluhy, prístrojov, výpočtovej techniky, dopravných prostriedkov a hnutelných vecí
- požičiavanie priemyselného tovaru, mechanizmov a náradia
- skladovanie (okrem prevádzkovania skladov verejných)
- impregnácia dreva, pílenie a hobľovanie dreva
- kancelárske služby, vrátane kopírovacích a sekretárskych služieb
- spracovanie údajov na počítači
- upratovacie práce
- ubytovacie služby v rozsah voľnej živnosti bez poskytovania pohostinskej činnosti
- reklamná a propagačná činnosť
- poradenská činnosť v rozsahu predmetu podnikania
- prípravné práce pre stavbu v rozsahu voľných živností
- zemné a demolačné práce v rozsahu voľných živností

4.1.2. Charakteristika výrobnéj činnosti

Rastlinná výroba

Výrobná oblasť: Horská

Výmera obhospodarovanej pôdy roku 2009: 1020,28 ha

- z toho orná pôda: 515,02 ha

- lúky a pasienky: 470,16 ha

Výmera a zastúpenie plodín v roku 2009 dosiahnuté hektárové úrody:

Plodina	ha	Priem. ha úrody t
Pšenica ozimná	160,70	3,38
Ovos	46,07	1,95
Hrach siaty	21,03	1,84
Repka ozimná	167,10	1,91
Ľan olejnatý	32,23	1,76
Raž siata	37,28	2,13
Lucerna siata	50,61	4,0 v suchom stave
Orná pôda spolu	515,02	

Na úvod je potrebné uviesť, že firma od roku 2006 začala realizovať projekt, ktorým sa zapojila do Agroenvironmentálneho pestovania poľných kultúr. Táto skutočnosť má za následok istú stagnáciu v hektárových úrodách, ktoré sa znížením používania priemyselných hnojív a pesticídov dostavia.

V roku 2008 spoločnosť požiadala o transformáciu agroenvironmentálneho záväzku na ekologické hospodárenie a v súčasnosti zabezpečuje druhý rok konverzie. Ekologické hospodárenie sa týka trvalých trávnych porastov a chovu oviec.

Vývoj hektárových úrod je primeraný podmienkam, v ktorých subjekt hospodári. Náročnejšou úlohou je v terajšom období speňažovanie produkcie ako dopestovane množstva.

Pre rok 2010 je plánovaný nasledovný osev:

Pšenica ozimná	211,79 ha
Ľan olejnatý	20,82 ha
Hrach	17,65 ha
Raž siata	28,09 ha
Ovos siaty	31,18 ha
Lucerna siata	50,61 ha
Repka ozimná	154,91 ha

V súlade s agroenviromentálnym záväzkom sa na 20-tich % plochy pestujú viacročné krmoviny - lucerna siata.

V roku 2009 sú najvýznamnejšími zmluvnými partnermi nasledovné firmy :

RWA Slovakia – dodávka osív, priemyselných hnojív a pesticídov

Osivo a.s. Zvolen – pestovane ovsa nahého, ľanu olejnatého a dodávanie pesticídov.

Palma Tumys Bratislava – dodanie repky olejnatej

Bonum Agro Bratislava – odberateľ lúčneho sena a slamy

Živočíšna výroba

Bez menovania s.r.o. vlastní zvieratá (ovce) od roku 2006. Stav zvierat sa neustále navyšoval a v roku 2009 dosiahol ich stav 1166 ks. Ovce sú počas pastevného obdobia v oplôtkach počas noci a počas dňa sa pasú pastiermi. Využívanie oplôtkou aj pre pasenie počas dňa je nie možné nakoľko pozemky pre pasenie sú roztrúsené a vzájomne vzdialené. Chov oviec sa najmä v poslednom období javí ako neefektívny, nakoľko dopyt po jahňatách poklesol rovnako ako cena, ktorá oscillovala okolo 2,0 € za kg živej váhy čo je veľmi nízke. Rovnako ani opatrenie „Predaj z dvora“ neprispelo k zvýšeniu tržieb nakoľko tomu bráni slabý dopyt po jahňacom mäse a nízka kúpna sila obyvateľstva. Efektívnosti chovu oviec môže napomôcť len stabilný odberateľ a primerané ceny za jahňacie mäso.

V živočíšnej výrobe boli nasledovné stavy v ks:

Druh zvierat	Stav počiatočný	Aktuálny stav 2009
Ovce	887	1166
- bahnice	572	511
- jahničky do 1 r.	299	180
- plemenné barany	16	16
- jarky	0	221

Mechanizácia :

Kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní výroby má v každom poľnohospodárskom podniku mechanizácia prostredníctvom ktorej sa zabezpečujú jednotlivé pracovné operácie. Ako ťažná sila sú prevažne využívané traktory New Holland podľa špecifikácie uvedenej v tabuľke. Opravy a údržba traktorov a strojového vybavenia sa v spoločnosti zabezpečuje takmer výhradne dodávateľsky servisnými strediskami dodávateľov týchto prostriedkov. Práce súvisiace so zberom úrody obilovín zabezpečuje firma v prevažnej miere dodávateľsky.

Prehľad vybavenosti mechanizačnými prostriedkami:

Druh mech. prostriedku	Typ	Výkon kW
Kolesové traktory	New Holland TM 190	168
	New Holland TM 165	125
	New Holland TS 100	102
	New Holland TL 100	70
	New Holland TL 80	56
	Fiat 110 DT	81
	John Deere 6420	81
	John Deere 5820	67
Obilný kombajn	New Holland CX 780	

Závesné náradie	Prac. Záber
Sejačka Väderstad	3 m
Sejačka Pneusej Accord	6 m
Rozmetadlo Bogballe	18 m
Postrekovač NAPA 18	18 m
Mulčovač Hammerschmied	3 m
Maschio ML 270	2,7 m
Berti	2 m
Kosačka Kuhn FC 283	
Kuhn FC 313	
Paketovač Arcusin	
Obracač Kuhn GF 5001 MH	
Obracač Lelly 900 Lotus	
Zhrňovač Kuhn GA 4121 GM	
Zhrňovač Kuhn GA 6000	
Zberacie vozy NTVS 2ks.	
Pluh Jupiter II	
Podmietač Lemken Rubin 9	
Kombinátor PB6-021	
Saturn II	
Podmietacie brány (Cífer)	

Viac ako polovica kolesových traktorov je nie staršia ako tri roky. Na štyroch traktoroch sú namontované čelné nakladače, prostredníctvom čoho firma rieši manipuláciu s obilím, senom, kŕmením oviec i vývoz a nakladanie maštalného hnoja.

V roku 2004 bol pre firmu chválený projekt z operačného programu SOP „Modernizácia linky na spracovanie krmovín a slamy“ a „Investícia do rastlinnej výroby“ v celkovom objeme 3.578.307,- Sk/ 118.778,03 €. Táto investícia vo veľkej miere napomohla k úspešnému umiestneniu firmy na trhu s lisovaným senom, nakoľko sa pri manipulácii úplne vylúčila potreba namáhavej fyzickej práce. V roku 2005 firma

realizovala ďalší projekt SOP „Rekonštrukcia senníkov a prístupová komunikácia“ v celkovom objeme 5 341 417.- Sk/ 11.332,97 €.

Obidva projekty boli úspešne zrealizované a vyfinancované.

4.1.3. Organizačná a riadiaca štruktúra podniku

- ***Výrobné faktory a ich využitie***

Spoločnosť realizuje podnikateľskú činnosť (poľnohospodársku výrobu) v podmienkach, ktoré nie je možné z hľadiska začlenenia územia zmeniť. Ide najmä o pôdno-klimatické začlenenie regiónu a štruktúru pôdneho fondu, ktorú nie je možné meniť. Takmer polovicu pôdneho fondu tvoria trvalé trávne porasty čo z hľadiska efektívnosti výroby nie je najpriaznivejšia. Pre čo najvyššie využitie pôdneho fondu firma využíva poradenské služby týkajúce sa najmä hospodárenia na ornej pôde.

Majetkové vybavenie spoločnosti bolo rozvedené v predchádzajúcej časti, v charakteristike výrobnej a podnikateľskej činnosti. Podnik okrem spomenutého majetku vlastní iné hospodárske budovy, ktoré sú v prevádzke využívané nepravidelne a neovplyvňujú výrazne efektívnosť. Prednosťou podniku je špičková technika, ktorá je schopná zabezpečiť včasnú a kvalitnú agrotechniku.

Z hľadiska ľudských zdrojov je podnik od počiatku cielene organizovaný tak aby sa v rámci možností získavali čo najkvalifikovanejšie pracovné sily. Tento princíp platí rovnako pre riadiacich pracovníkov ako aj pre robotnícke profesie. Riadiaca štruktúra pozostáva: riaditeľ spoločnosti

vedúci výroby

asistentka

Účtovníctvo je vykonávané externou účtovníčkou, čo je s ohľadom na špecifickosť činnosti najoptimálnejšie riešenie, výkon ostatných pozícií (marketing, ekonomika) je zabezpečovaný spoločníkmi. Spôsob zabezpečovania vybraných úsekov spoločníkmi má svoje prednosti najmä z hľadiska bezprostredného vplyvu na najdôležitejšie úseky.

Tabuľka č. 1: Organizačná štruktúra riadenia (údaje počty vedúcich technických a administratívnych pracovníkov) v roku 2009

Útvar	Vedúci technickí	Z toho ženy	Administratívni	Z toho ženy	Spolu VTAP*	Z toho ženy
Predsed	1		1		2	1
- ekonomický						
- RV	1				1	
- ŽV						
- technických služieb						
Spolu	2		1		3	1
Priemerný vek	51		20		40	20

* VTAP - vedúci technickí a administratívni pracovníci

Zdroj: podnikové výkazy

Tabuľka č.2: Trvalo činní pracovníci v poľnohospodárstve - profesijná štruktúra

Kategória pracovníkov	2008		2009		2010	
	Spolu	Z toho ženv	Spolu	Z toho ženv	Spolu	Z toho Ženv
Traktoristi a mechan. robotníci	15		17		17	
Ostatní robotníci v R V					2	
Ošetrovatelia dojníc						
Ošetrovatelia ostatného HD						
Ošetrovatelia prasiat						
Ošetrovatelia hydiny						
Remeselníci a opravári						
Vedúci techn. a admin.	2		3	1	3	1
Ostatní trvalo činní pracovníci						
Trvalo činní pracovníci spolu	17		20		22	

Údaje k 31. 12. 2008 a 2009skutočnosť , k 31. 12. 2010- predpoklad

Zdroj: podnikové výkazy

Tabuľka č. 3: mobilita podnikových manažérov

Ukazovateľ		Počet
	Počet pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním, pracujúcich v manažérskych funkciách	2
	Z toho vo vrcholovom manažmente (predseda - riaditeľ, ekonóm, mechanizátor, agronóm)	
Od roku 2002 vo funkcii vrcholových manažérov	Celkovo vymenilo pracovníkov	2
	Z toho výmenou na úrovni vrcholového manažmentu	
	Výmenou pracovníkmi z nižšieho stupňa riadenia	2
	Prijatím nových pracovníkov	
Pri výmene pracovníka z funkcie vrcholového	Odišli z podniku	2
	Z toho v rámci rezortu pôdohospodárstva	
	Mimo rezort pôdohospodárstva	2
	Odišli do dôchodku	
Súkromne	V rámci rezortu pôdohospodárstva	
	Mimo rezort pôdohospodárstva	2

Zdroj: podnikové výkazy

Tabuľka č. 4: Vzdelanostná úroveň pracovníkov

Stupeň vzdelania	Vrcholový manažment		Ostatní VTAP		Ostatní trvalo činní pracovn.		Trvalo činní pracovníci spolu
	Spolu	Z toho	Spolu	Z toho	Spolu	Z toho	
Základné					3		3
Vyučení							
Stredné bez maturity					8		8
Vyučení s maturitou					8		8
ÚSV							
ÚSO	1		1	1			2
Vyššie odborné							
VS			1				1
Vedecká kvalifikácia							
Bez vzdelania							
Spolu	1		2	1	19		22

Zdroj: podnikové výkazy

Vrcholový manažment - predseda, riaditeľ, ekonóm, agronóm, zootechnik, mechanizátor
VTAP - vedúci technickí a administratívni pracovníci

4.1.4. Hospodársky výsledok a efektívnosť odvetví

V porovnaní s predchádzajúcim rokom bol hospodársky výsledok nižší. Tento výsledok nepriaznivo ovplyvnila skutočnosť mimoriadneho prepadu cien obilovín a repky, ktoré oproti roku 2007 klesli takmer o polovicu.

Podnik je z hľadiska nákladov a výnosov členený len na rastlinnú a živočíšnu výrobu. Živočíšna výroba je dlhodobjšie neefektívna. Príčinou je zameranie na mäsovú produkciu, kde sú nízke odbytové ceny a nízka výkonnosť produkcie samotnej výroby (počet narodených a odchovaných jahniat). Prechod na efektívnejšiu mliekovú úžitkovosť je náročný z personálneho ale aj materiálneho vybavenia úseku.

Rastlinná výroba je rozhodujúcou z hľadiska tržieb podniku. V období roka 2007 dosiahla v tržbách za svoju produkciu najlepšie výsledky, ktoré priniesli ceny rastlinnej produkcie na okolitých trhoch.

4.1.5 Speňažovanie a odbytová stratégia

Realizovanie obchodnej činnosti je v podniku zabezpečované jedným zo spoločníkov. Odbytová stratégia sa riadi: - podľa zmluvného zabezpečenia

- podľa dosiahnutej úrovne pri speňažovaní
- dlhodobými dodávateľko-odberateľskými vzťahmi

Pri speňažovaní produkcie sa kladie dôraz na jej kvalitatívne ukazovatele, ktoré majú podstatný vplyv na dosiahnutú úroveň tržieb. Rovnako významným faktorom je flexibilita požiadavkám

4.1.6 Slabé a silné stránky podniku a návrhy na zlepšenie výsledkov

Predchádzajúce hodnotenie v správe poukázalo na jednotlivé stránky podniku.

Medzi **silné** stránky je možné zaradiť:

- Primerané vybavenie podniku potrebnou infraštruktúrou

2. Stavby na realizáciu výroby a uskladnenie produkcie
 3. Techniku na vykonávanie včasných a kvalitných agrotechnických zásahov
- Výkonný manažment a kvalifikovaný zamestnanci
 - Schopnosť využívania najmodernejších poznatkov a ich uplatňovanie v praxi
 - Stabilné ekonomické prostredie firmy

Slabými stránkami podniku sú:

[1] Neschopnosť všetkých výrobných odvetví prinášať pozitívny výsledok hospodárenia

[2] Možné rozkolísania nájomných vzťahov po rozvinutí trhu s predajom pôdy

Rizikovou stránkou podniku je aj značná úverová záťažnosť, čoho príčina je v neustálom vylepšovaní infraštruktúry podniku.

4.2 Špeciálna časť

4.2.1 Ekonomika výroby obilnín

Výroba obilnín má v poľnohospodárskom podniku nezastúpiteľné postavenie v rastlinnej výrobe a patrí k strategickým činnostiam. To je prispôsobená aj celková výmera na ktorej sa obilniny produkujú. V sledovanom období rokov 2006, 2007 a 2008 sa podnik venoval produkcii pšenice ozimnej, jačmeňu jarnému a ovsu siatemu. V roku 2006 podnik pestoval obilniny na 221,54 ha z celkovej výmery 461,25 ha ornej pôdy, čo predstavuje 48,03% . Pšenicu ozimnú pestovali na ploche 121,180 ha s podielom 26,27% na ornej pôde, Jačmeň jarný na 77,16ha s podielom 16,73% na o.p. a ovos siaty mal výmeru 23,20ha s podielom 5,03% z ornej pôdy. Rok 2007 je charakteristický zvyšovaním výmer obilnín, najmä pšenice ozimnej, kde výmera vzrástla o 107,71ha na 228,89ha čo už predstavovalo 47,16% z celej ornej pôdy. Toto navýšenie v roku 2007 bolo hlavne z dôvodu očakávaných vyšších realizačných cien, čo sa pri konečnom speňažovaní aj potvrdilo. Následkom tohto prudkého navýšenia výmer vzrástol aj celkový pomer pestovaných obilnín na o.p. na 69,98% čo predstavovalo 339,69ha. Rok 2008 je opäť zastabilizovaný na predchádzajúce roky 2006, 2005, kedy sa osiate plochy pšenice ozimnou opäť vrátili približne na rok 2006. Bolo to dôsledkom prognóz výkupných cien, ktoré sa znížilo takmer o polovicu. Výmera pšenice ozimnej klesla na 145,50 ha čo predstavovalo 29,72% z výmery o.p.. Z porovnania rokov 2008/2006 je zaujímavý nárast ovsu siateho, ktorého nárast predstavoval 123,4% na výmeru 51,84ha z celkových 489,53ha ornej pôdy

Tabuľka č.5 : Vývoj výmer obilnín v ha

Plodina	2008	2007	2006	index 2008/20006
Pšenica ozimná	145,500	228,890	121,180	1,201
Jačmeň jarný	83,220	79,620	77,160	1,079
Ovos siaty	51,840	31,180	23,200	2,234
spolu	280,560	339,690	221,540	

Zdroj: výkaz rastlinnej výroby, vlastné výpočty

Tabuľka č. 6 : Vývoj plôch obilnín na celkovej ornej pôde v %

Plodina	2008	2007	2006
Pšenica ozimná	29,72%	47,16%	26,27%
Jačmeň jarný	17,00%	16,40%	16,73%
Ovos siaty	10,59%	6,42%	5,03%
obilniny spolu	57,31%	69,98%	48,03%

Zdroj: vlastné výpočty

Vplyvom zmien výmery a tiež vplyvom poveternostných podmienok dochádza aj k zmenám v produkcii obilnín. Tento ukazovateľ nemá vysokú vypovedaciu hodnotu z hľadiska efektívneho využívania zdrojov, nakoľko neberie do úvahy výmeru a hektárové úrody. Napríklad pri pšenici ozimnej sa zvýšila produkcia o 97,5ton avšak ako som už uvádzal pri zvýšení výmery o 107,71ha je to príliš malý nárast. Bol zapríčinený nepriaznivými poveternostnými podmienkami, ktoré zapríčinili nízke hektárové úrody. Naopak v roku 2008 celkový objem produkcie bol 640 t, čo je mierny nárast oproti roku 2007, ale celková výmera pšenice ozimnej bola znížená o 83,4 ha. Dopomohli k tomu špičkové (na prírodné podmienky, kde subjekt pôsobí) hektárové úrody. Na vysoký nárast v produkcii jačmeňa jarného má vplyv zvyšovanie výmer a taktiež aj zvyšovanie ha úrod postupne každým rokom v sledovanom období

Tabuľka č.7 : Vývoj produkcie obilnín (v t)

Plodina	2006	2007	2008	index 2008/2006
Pšenica ozimná	498,7	596,2	640,2	1,284
Jačmeň jarný	71,7	143,3	258,8	3,610
Ovos siaty	74,4	81,8	145,2	1,951
spolu	644,8	821,3	1044,2	

Zdroj: podnikové výkazy, vlastná práca

V tabuľke č. 8 udávam úrody z 1 hektára za obilniny v sledovanom období. Na porovnanie je zaujímavý rok 2007, kde sa u pšenice ozimnej prepadla ha úroda na úroveň 2,6t na hektár, čo bolo veľkým sklamaním pre subjekt aj z ekonomického hľadiska, nakoľko rok 2007 bol charakteristický vysokými výkupnými – realizačnými cenami na trhu. V roku 2008 sa úrody zdvojnásobili oproti roku 2007. Dopomohlo k tomu viacero intenzifikačných faktorov o ktorých budem podrobnejšie poukazovať v časti 4.2.2. nakoľko to súvisí s intenzifikačnými faktormi. Index 2008/2006 nám

ukazuje malý nárast v úrodách - 6,9%. Pri jačmeni môžeme pozorovať nárast o 234,7% čo je úcty hodný nárast, ale tento bol taký vysoký iba vďaka podpriemerným výsledkom v pestovaní jačmeňa v roku 2006, nakoľko v tomto období sa nepripisovala vysoká pozornosť pestovaniu tejto plodiny. Pri ovse nie sú medziročne vysoké výkyvy, avšak v porovnaní rokov 2008 a 2006 vidieť pokles o 12,7%

Tabuľka č.8: Vývoj hektárových úrod (v t)

plodina	2006	2007	2008	index 2008/2006
Pšenica ozimná	4,12	2,60	4,40	1,069
Jačmeň jarný	0,93	1,80	3,11	3,347
Ovos siaty	3,21	2,62	2,80	0,873

Zdroj: podnikové výkazy, vlastné výpočty

4.2.2. Ekonomika výroby pšenice ozimnej

4.2.2.1. Výmera, hektárové úrody

Pšenicu ozimnú v roku 2006 sledovaný podnik pestoval na ploche 121,180 ha s podielom 26,27% na ornej pôde. Rok 2007 je charakteristický zvyšovaním výmer obilnín, najmä pšenice ozimnej, kde výmera vzrástla o 107,71ha na 228,89ha čo už predstavovalo 47,16% z celej ornej pôdy. Toto navýšenie v roku 2007 bolo hlavne z dôvodu očakávaných vyšších realizačných cien, čo sa pri konečnom speňažovaní aj potvrdilo. Následkom tohto prudkého navýšenia výmer vzrástol aj celkový pomer pestovaných obilnín na o.p. na 69,98% čo predstavovalo 339,69ha. Rok 2008 je opäť znormalizovaný k predchádzajúcim rokom 2006, 2005, kedy sa osiate plochy pšenice ozimnou opäť vrátili približne na rok 2006 na hodnotu 145,50ha. Bolo to dôsledkom prognóz výkupných cien, ktoré sa znížili takmer o polovicu a z dôvodu očakávania vyšších hektárových úrod, kvôli zintenzifikovateľneniu výroby. Výmera pšenice ozimnej klesla na 145,50 ha čo predstavovalo 29,72% z výmery o.p.. Z porovnania rokov 2008/2006 je nárast výmery pšenice ozimnej o 20,10%.

Tabuľka č. 9 : vývoj výmer pšenice ozimnej (v ha)

Ukazovateľ	2006	2007	2008	index 2008/2006
výmera v ha	121,180	228,890	145,500	1,201
% z ornej pôdy	26,27%	47,16%	29,72%	113,13%

Zdroj : podnikové výkazy, vlastné výpočty

Zabezpečenie produkcie pšenice ozimnej má vyrovnaný priebeh počas sledovaného obdobia, kedy medziročne 2007/2006 stúpila produkcia o 19,50%, 2008/2007 o 7,4% a 2008/2006 o 28,4%, čo nie sú zďaleka extrémne hodnoty. Dôležité je však pripomenúť, že aj napriek zdanlivo vyrovnanej produkcii v pestovaní pšenice ozimnej dochádzalo v týchto rokoch k vysokému kolísaniu ha úrod a osevných plôch, čo sa ešte v tomto súhrnnom ukazovateli naplno neprejavilo.

Tabuľka č. 10: vývoj produkcie pšenice ozimnej (v t)

Plodina	2006	2007	2008	index 2008/2006
Pšenica ozimná	498,7	596,2	640,2	1,284

Zdroj: vlastné výpočty

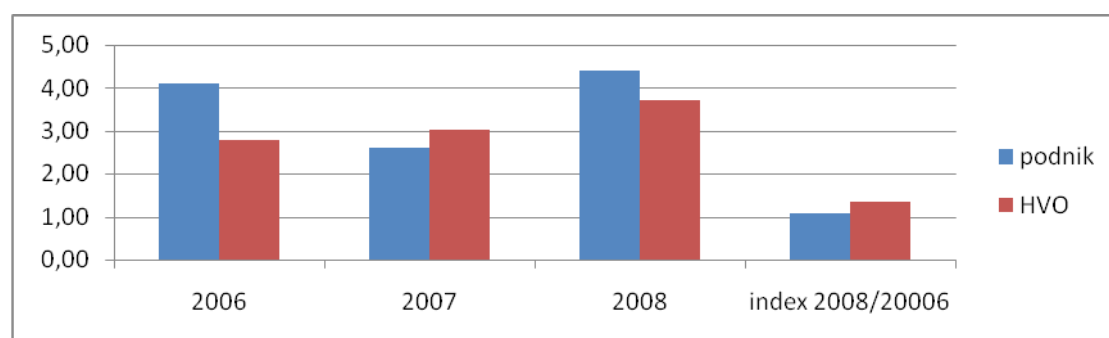
Vysoké kolísanie je zaznamenané v hektárových úrodách, ktoré boli podnikom dosahované. Rok 2006 bol pre podnik z hľadiska dosiahnutej hektárovej úrody úspešný, nakoľko dosiahol úrodu 4,12 ton z hektára. Výrazne tomu dopomohli aj prírodné podmienky, ktoré boli v tomto roku priaznivé na produkciu pšenice ozimnej. V porovnaní s výsledkami s priemerom za výrobnú oblasť podnik dosiahol o 48% vyššie úrody. Následne sa v roku 2007 prepadli ha úrody na úroveň 2,6 tony z hektára, čo sú podpriemerné hodnoty aj z hľadiska priemeru. Podnik očakával priaznivé výkupné hodnoty, značne zvýšil výmeru pšenice ozimnej, ale o parcely, ktoré nie sú na pestovanie tejto plodiny vhodné, podnik pôsobí v horskej oblasti a pripravenosť pôdy, prírodné podmienky, veľkosť parciel, ucelenosť parciel, svahovitosť, nedovoľovali dosahovanie vyšších úrod. Po neúspešnom roku podnik upravil výmeru na osvedčené parcely a opäť dosiahol nadštandardné výsledky z pohľadu ha úrod, ktoré oproti roku 2006 ešte zvýšil o 6,9%. V porovnaní s výsledkami HVO sú úrody vyššie o 18,6%. Kladný vývoj úrod v porovnaní s výsledkami priemeru HVO je znázornený v grafe 1.

Tabuľka č.11 vývoj hektárových úrod (v t)

Plodina	2006	2007	2008	index 2008/2006
podnik	4,12	2,60	4,40	1,069
HVO	2,78	3,02	3,71	1,335

Zdroj : podnikové výkazy, VÚEPP, vlastné výpočty

Graf 1: vývoj ha úrod (v t)

Zdroj: Vlastná práca

4.2.2.2. Náklady, výnosy, výsledok hospodárenia

Vývoj nákladov na 1 hektár je z pohľadu podniku vyrovnaný, rovnako ako u priemeru HVO, až na rok 2008, kedy náklady vzrástli o 5% v porovnaní s rokmi 2006 a 2007. Toto malé kolísanie nákladov sa pripisuje zmenám cien poľnohospodárskych vstupov na hektár, ale nie zásadnému rozdielu v hospodárení. Podnik z hľadiska sledovania a porovnávanía vývoja výšky celkových nákladov vynaložených na 1ha výmery pšenice ozimnej dosahuje vysoké úspory oproti HVO vo všetkých sledovaných rokoch. Je to priamym dôsledkom organizácie výroby v sledovanom poľnohospodárskom subjekte. Z hlavných faktorov, ktoré vplývajú na úsporu nákladov oproti vzorke subjektov za HVO je vysoká produktivita práce a s tým spojená organizácia práce, priaznivá svahovitosť hlavných parciel oproti iným subjektom, priaznivá ucelenosť parciel, moderná štruktúra technického vybavenia, presné dodržiavanie agrotechnických nariadení od partnerskej poradenskej spoločnosti z Nemecka, aktívne a efektívne využívanie intenzifikačných faktorov – kvalitné odrody osív, efektívne hnojenie bez plytvania hnojivami, PHM. Graf 2 ilustruje porovnanie nákladov za subjekt a priemer HVO, tak ako aj z tabuliek 13, 14 a 15 môžeme vidieť výšku a rozdiely v nákladoch vyjadrené v absolútnych hodnotách (v Sk) , aj relatívnych (rozdiel v %), kedy v roku 2006 sledovaný podnik dosiahol o 14,53% nižšie náklady ako je priemerom HVO čo predstavovalo 3000,- Sk, v roku 2007 to bolo o 10,58% (1837 Sk) a v roku 2008 to bolo až o 20,63% (4259 Sk) nižšie náklady.

Podnikové výsledky sú dlhodobu kladné práve kvôli vysokej úspore nákladov, pretože výška a vývoj výnosov nie sú až také priaznivé. V porovnaní s HVO podnik dosahuje nižšie výnosy za každý sledovaný rok. Rok 2006 je jediným, kedy boli v za sledované obdobie výnosy vyššie ako v HVO a to o 5,17% čo predstavovalo 850 Sk na hektár. V roku 2007 boli výnosy aj vďaka nadpriemernému speňaženiu produkcie (7448,74 Sk/tona) nižšie o 971 Sk (4,77%). V roku 2008 sa tento rozdiel ešte prehĺbil hlavne poklesom realizačnej ceny v podniku o 3885 Sk čo je 22,9%. Uvedené rozdiely vo výnosoch podniku a HVO sú spôsobené nižším príjmom dotácií (štátne podpory, SAPS, LFA, POP), keďže speňažovanie produkcie pšenice ozimnej je v podniku na vyššej úrovni ako priemer HVO, čo dokazuje tabuľka 12 s uvedenými realizačnými cenami za podnik a HVO v Sk na 1 tonu pšenice ozimnej

Tabuľka 12 : Realizačné ceny pšenice ozimnej za t (v Sk)

	2006	2007	2008
podnik	3 494,24 Sk	7 448,74 Sk	3 860,00 Sk
HVO	3 461,00 Sk	4 464,00 Sk	3 738,00 Sk

Zdroj: podnikové výkazy, VÚEPP,

Vysoké šetrenie nákladov a nižšie výnosy majú významnú úlohu v sledovaní výsledku hospodárenia. Vývoj výsledku hospodárenia je za všetky sledované roky pestovania pšenice ozimnej kladný a pohybuje sa v intervale od 1652 Sk na ha (2006) po 3871 Sk (2007). Z tohto najdôležitejšieho hľadiska je podnik v produkcii pšenice ozimnej úspešný. Z tabuľky 14 vidieť vysoké rozdiely vo výsledku hospodárenia podniku oproti HVO za všetky sledované obdobia. Ekonomicky najzaujímavejším rokom za sledované obdobie pšenice ozimnej bol rok 2007 kedy dosahoval podnik VH 3871 Sk na ha. Tomuto výsledku dopomohlo vysoké speňaženie produkcie. Rok 2008 je z pohľadu konečného efektu pre podnik naopak najhorší, keď VH klesol oproti roku 2007 o 3272 Sk. V porovnaní s HVO v roku 2006 rozdiel narástol až na 5855 Sk čo predstavovalo 163,58%, v roku 2007 28,82% a v absolútnom vyjadrení 866 Sk a následne zdanlivo vysoký rozdiel v relatívnom hodnotení (až 166,32%) ale v reálnom rozdiel to predstavovalo iba 374 Sk oproti priemeru HVO.

Tabuľka 13 : Náklady, výnosy, VH - pšenica ozimná na 1 ha (v Sk)

Náklady, výnosy, VH - pšenicu ozimnu na 1 ha (v Sk)						
	2006		2007		2008	
	podnik	HVO	podnik	HVO	podnik	HVO
náklady	15 637 Sk	20 642 Sk	15 532 Sk	17 369 Sk	16 385 Sk	20 644 Sk
výnosy	17 289 Sk	16 439 Sk	19 403 Sk	20 374 Sk	16 984 Sk	20 869 Sk
VH	1 652 Sk	-4 203 Sk	3 871 Sk	3 005 Sk	599 Sk	225 Sk

Zdroj: podnikové výkazy, VÚEPP, vlastné výpočty

Tabuľka 14 : Relatívne vyjadrenie rozdielu v nákladoch, výnosoch a VH medzi podnikom a HVO (v %)

	2006	2007	2008
náklady	85,47%	89,42%	79,37%
výnosy	105,17%	95,23%	81,38%
VH	263,58%	128,82%	266,22%

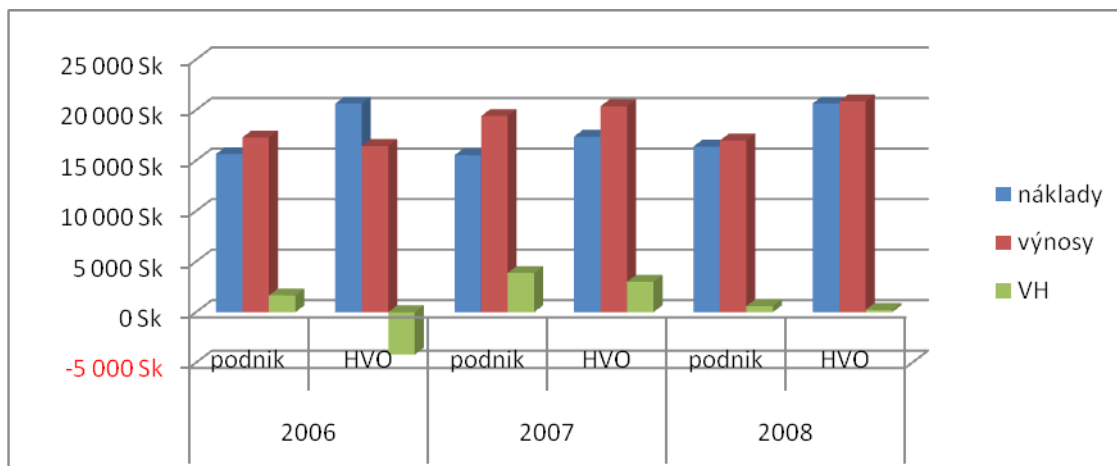
Zdroj: vlastné výpočty

Tabuľka 15 : Absolútne vyjadrenie rozdielu v nákladoch, výnosoch a VH medzi podnikom a HVO (v Sk)

	2006	2007	2008
náklady	3 000 Sk	1 837 Sk	4 259 Sk
výnosy	850 Sk	971 Sk	3 885 Sk
VH	5855 Sk	866 Sk	374 Sk

Zdroj: vlastné výpočty

Graf 2 : Vývoj nákladov, výnosov, VH za podnik a HVO

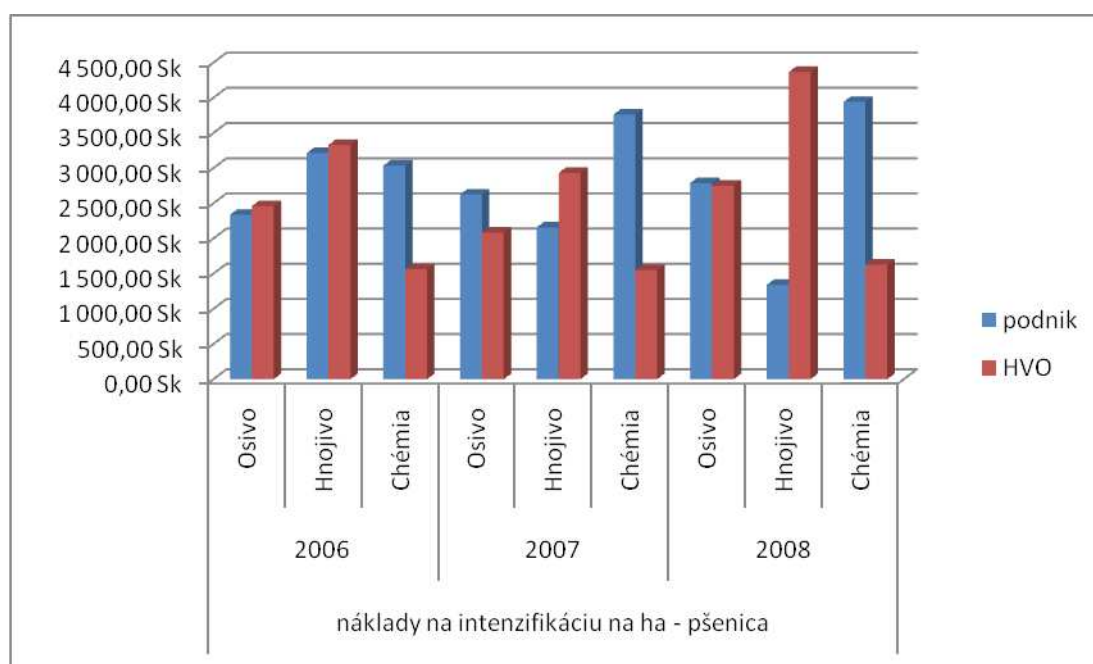
Zdroj: vlastná práca

4.2.2.3. Vplyv výšky intenzifikácie na hektárovú úrodu pšenice ozimnej

Na určenie vplyvu intenzifikačných faktorov slúži tabuľka č. 15, kde je uvedená výška nákladov vynaložených na osivá, hnojivá a chémia počas sledovaného obdobia a vypočítaný percentuálny podiel na celkových nákladoch za podnik. Vývoj týchto faktorov je ovplyvnený filozofiou podniku, čo dokazuje:

- vývoj osív : má stúpajúcu tendenciu na celkových nákladoch (podnik sa snaží zabezpečiť množstvo a kvalitu produkcie kvalitnejšími odrodami)
- vývoj hnojív : hnojivá majú klesajúci charakter, nakoľko podnik sa zameriava na zefektívňovanie hnojenia a presnej, potrebnej dávky živín podľa plánovanej produkcie,
- vývoj chémie : tento faktor je vo všetkých sledovaných rokoch stabilný, nakoľko ide o približne rovnakú množstevnú potrebu pre ochranu porastov. Zvýšené náklady sú iba z titulu rastu cien používaných prípravkov.

Graf 3 : Vývoj výšky intenzifikačných faktorov za podnik a HVO

Zdroj : vlastná práca

Tabuľka 16 : Vývoj nákladov na intenzifikáciu podľa položiek na ha (v Sk), podiel na celkových nákladoch podniku (v%)

náklady na intenzifikáciu na ha - pšenica							
	Osivo		Hnojivo		Chémia		ha úroda
	vynaložené	% z celkových	vynaložené	% z celkových	vynaložené	% z celkových	
2006	2 336,21 Sk	14,94%	3 212,76 Sk	20,55%	3 034,78 Sk	19,41%	4,12
2007	2 623,67 Sk	16,89%	2 157,10 Sk	13,89%	3 760,37 Sk	24,21%	2,60
2008	2 786,53 Sk	17,01%	1 340,23 Sk	8,18%	3 940,38 Sk	24,05%	4,40

Zdroj: podnikové výkazy, vlastné výpočty

4.2.2.3.1. OSIVÁ

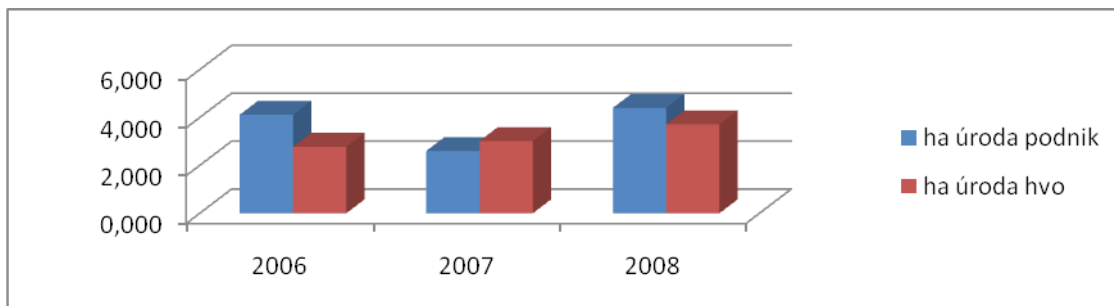
Sledovaný podnik dbá v rastlinnej výrobe na kvalitný vstupný materiál a to vo forme osív a sadív. Preto má tento intenzifikačný faktor rastúci charakter na celkových nákladoch oproti vyrovnane - klesajúcemu v HVO. V sledovanom podniku vzrastali z 14,94% rok 2006 na 17,01% v roku 2008. Náklady na použité osivá v roku 2008 predstavovali 17,01% na celkových nákladoch, zatiaľ čo v HVO bolo priemerom iba 9,27%. Dosiadnuté úrody boli v podniku o 0,69 tony na hektár vyššie ako HVO. Ceny osív na hektár sú síce zrovnáateľné, ale tento ukazovateľ je neporovnateľný a treba ho brať s rezervou, pretože pri nákupe záleží od šikovnosti a vyjednávacej sily nákupcu a sledovaný podnik má na tento účel už spomínanú spolupracujúcu a poradenskú spoločnosť zo zahraničia, ktorá dokáže nakúpiť špeciálne odrody v nízkych cenách.

Tabuľka 17 : Vývoj výšky nákladov na použité osivá a podiel na celkových nákladoch za podnik a HVO

osivo	Podnik		HVO		ha úroda	
	náklady na ha	% na celkových nákladoch	náklady na ha	% na celkových nákladoch	podnik	HVO
2006	2 336,21 Sk	14,94%	2 459,00 Sk	11,09%	4,116	2,78
2007	2 623,67 Sk	16,89%	2 084,00 Sk	9,44%	2,605	3,02
2008	2 786,53 Sk	17,01%	2 749,00 Sk	9,27%	4,400	3,71

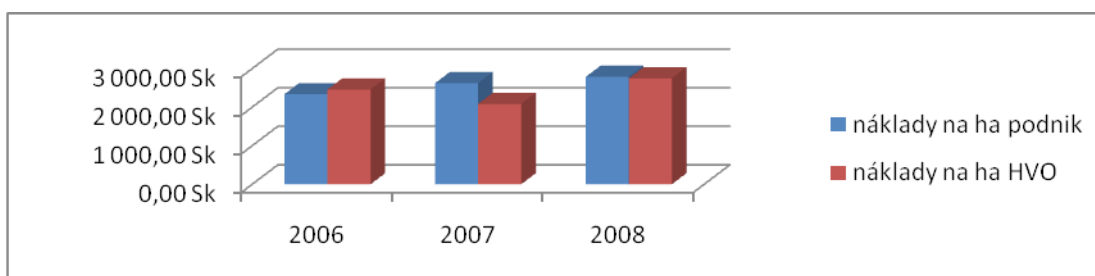
Zdroj: podnikové výkazy, VÚEPP, vlastné výpočty

Graf 3 : Vývoj hektárových úrod (v t)

Zdroj: Vlastná práca

Graf 4 : Vývoj nákladov na osivo (v Sk)

Zdroj: Vlastná práca

4.2.2.3.2. HNOJIVÁ

Ďalším intenzifikačným faktorom, ktorému je v podniku venovaná veľká pozornosť sú hnojivá. V podniku sa dbá na čo najefektívnejšie hnojenie. Hnojí sa v presne stanovený čas (podľa agrotechnických pokynov, aby bola účinná dávka čo najviac efektívna) a presne stanovené množstvo dodaných živín do pôdy. Toto je dlhodobý proces, kedy na základe bilancie hnojenia, sa vypočítajú živiny dodané do pôdy, odobrané / vyčerpané živiny produkciou z pôdy = konečný stav živín v pôde. Následne si podnik podľa predpokladanej / plánovanej produkcie vypočíta potrebu živín na optimálny rast, vývoj, zretie produkcie a rozdiel týchto živín dodá do pôdy. Z uvedeného vyplýva, že sa nejedná o náhodný proces hnojenia stále rovnakou dávkou, ale o presne kvantifikovateľný postup. Ďalej na úsporu hnojív v podniku pôsobia moderné efektívne stroje, ktoré sa šetria PHM, obslužný čas, presnejšie dávkujú živiny. Z uvedeného je z časti vysvetlený výrazný pokles nákladov na hnojivách, kedy sa znížili od roku 2006 o 1872,53 Sk čo predstavovalo pokles z 20,55% z celkových nákladov na 8,18% pri udržaní ba zlepšení hektárovej úrody o 0,284t. Aj vďaka tomuto zníženiu nákladov a zvýšeniu ha úrody podnik dokázal dosiahnuť zisk v tak ťažkom roku

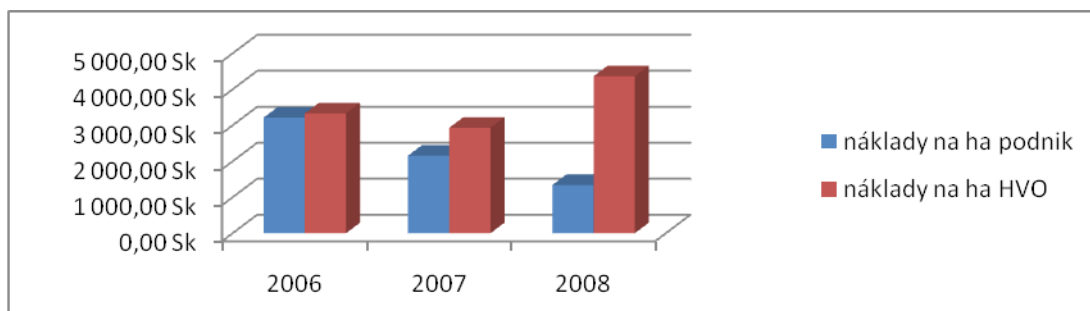
akým bol rok 2008. U súboru podnikov za HVO je viditeľný vyrovnaný podiel na nákladoch, len cena hnojív na hektár výrazne kolísala, kde stúpila v roku 2008 z 2931 Sk na 4365 Sk

Tabuľka 18: Vývoj výšky nákladov na použité hnojivá a podiel na celkových nákladoch za podnik a HVO

hnojivo	Podnik		HVO		ha úroda	
	náklady na ha	% na nákladoch	náklady na ha	% na nákladoch	podnik	HVO
2006	3 212,76 Sk	20,55%	3 329,00 Sk	15,02%	4,116	2,78
2007	2 157,10 Sk	13,89%	2 931,00 Sk	13,27%	2,605	3,02
2008	1 340,23 Sk	8,18%	4 365,00 Sk	14,72%	4,400	3,71

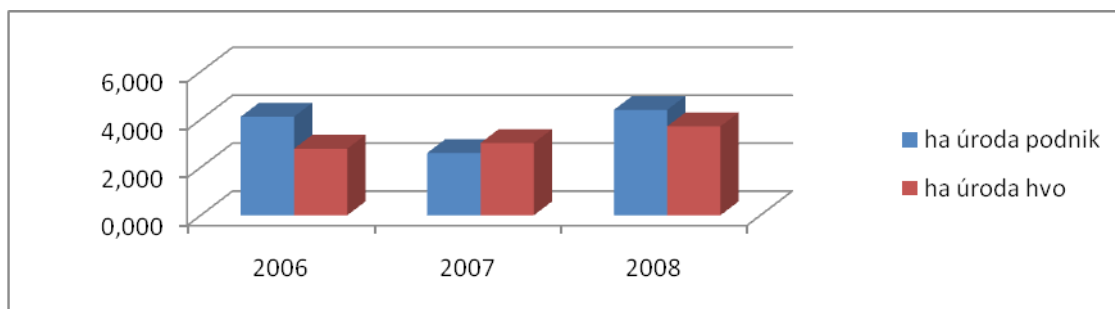
Zdroj: podnikové výkazy, VÚEPP, vlastné výpočty

Graf 5 : Vývoj výšky nákladov na použité hnojivá

Zdroj: vlastná práca

Graf 3 : Vývoj hektárových úrod (v t)

Zdroj: vlastná práca

4.2.2.3.3. Chémia

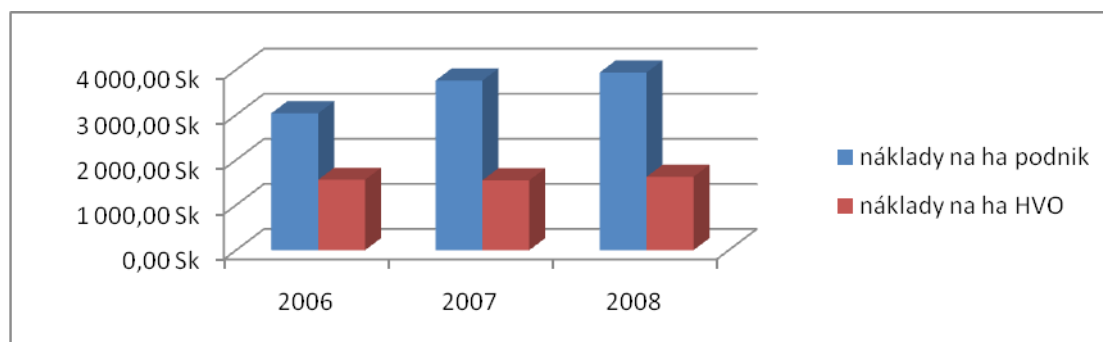
Chémia ako 3. Najvýznamnejší intenzifikačný faktor je z pohľadu hektárových nákladov a tak isto aj z pohľadu percentuálneho podielu na celkových nákladoch stabilným a vyrovnaným faktorom. Za sledované obdobie nedošlo ani v podniku ani v HVO k výrazným výkyvom v jeho využívaní. Za podnik sa pohybujú náklady na chémiu v rozhraní od 19,41% do 24,05% na celkových nákladoch a za HVO od 5,49% do 7,04%. Tento mierny nárast je zapríčinený rastom cien používaných prípravkov. Výrazný je ale rozdiel v porovnávaní podniku s HVO, kde sa ročne rozdiely v podiele na celkových nákladoch pohybuje od 12,37% rok 2006, 17,02% rok 2007, až po 18,56%. Tento vysoký rozdiel je zapríčinený zvýšenou potrebou ochrany porastov pred škodcami a chorobami, ktoré sa v podmienkach podniku vyskytujú.

Tabuľka 19: vývoj výšky nákladov na použitú chémiu a podiel na celkových nákladoch za podnik a HVO

chémiu	Podnik		HVO		ha úroda	
	náklady na ha	% na nákladoch	náklady na ha	% na nákladoch	podnik	HVO
2006	3 034,78 Sk	19,41%	1 561,00 Sk	7,04%	4,116	2,78
2007	3 760,37 Sk	24,21%	1 549,00 Sk	7,01%	2,605	3,02
2008	3 940,38 Sk	24,05%	1 627,00 Sk	5,49%	4,400	3,71

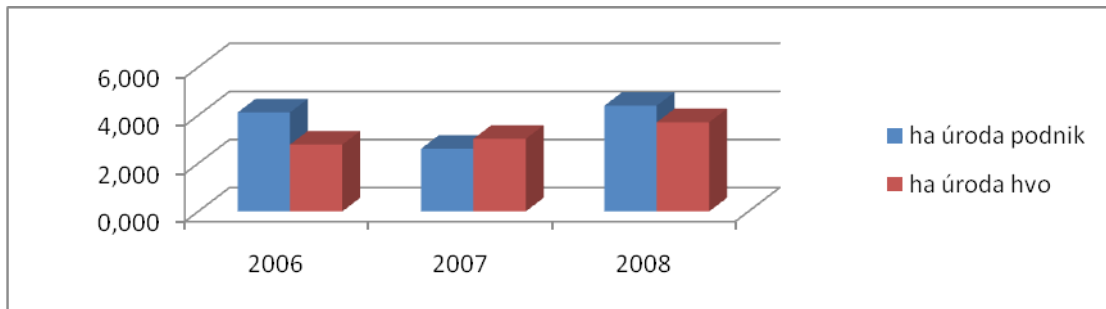
Zdroj: podnikové výkazy, VÚEPP, vlastné výpočty

Graf 6: Vývoj výšky nákladov na použitú chémiu

Zdroj : vlastná práca

Graf 3 : Vývoj hektárových úrod (v t)

Zdroj : vlastná práca

4.2.3. Ekonomika výroby Repky olejnej

4.2.3.1. Výmera, hektárové úrody

Repku olejnú v roku 2006 sledovaný podnik pestoval na ploche 107,97 ha s podielom 23,41% na ornej pôde. V roku 2007 výmera klesla o 19,92% čo predstavovalo 86,47 ha s podielom na ornej pôde 17,82%. Tento pokles bol vyvolaný zvyšovaním výmer obilnín, ktoré rástli na úkor iných plodín. Následne v roku 2008 sa výmery obilnín, hlavne pšenice ozimnej, dostávajú na svoje pôvodné výmery a aj repka olejná dostáva z hľadiska podniku naspäť svoje zastúpenie v osevnom postupe a zvyšuje sa jej výmera na 129,83 ha. Je to 26,52% z celkovej ornej pôdy. Toto navýšenie je o 43,36 ha (44,4%) oproti roku 2007. Navýšenie od roku 2006 je o 20,2%

Tabuľka 20: Vývoj výmer repky olejnej (v ha)

Ukazovateľ	2006	2007	2008	index 2008/2006
výmerav ha	107,97	86,47	129,83	1,202
%z ornej pôdy	23,41%	17,82%	26,52%	1,133

Zdroj : podnikové výkazy, vlastné výpočty

Zabezpečenie produkcie repky olejnej má vyrovnaný priebeh počas rokov 2006 a 2007, kedy celková produkcia klesla, aj napriek veľkému poklesu osevných plôch iba o 7,3 (3,6%) Dopomohlo k tomu zvýšenie hektárovej úrody v roku 2007. V roku 2008 sa produkcia repky olejnej 80,3 tony oproti roku 2007 a o 73 ton oproti roku 2006 čo činí 35,5%

Tabuľka 21: Vývoj produkcie repky olejnej (v t)

Plodina	2006	2007	2008	index 2008/2006
Repkaolejka	206,1	198,8	279,1	1,355

Zdroj: vlastné výpočty

Podnik má z hľadiska dosahovania hektárových úrod v porovnaní s HVO priaznivé hodnotenie a z podnikového hľadiska rastúci vývoj. Dôležité je spomenúť nárast ha úrod v roku 2007, kedy vzrástla o 0,39 t na hektára. V rovnakom roku bol rozdiel v úrode oproti HVO 0,47t/ha vyšší čo predstavuje 25,6%. V roku 2008 bol už rozdiel iba 0,14 t/ha. Vyšší bol aj medziročný nárast (roky 2008/2006) ktorý dosahoval 12,7% zatiaľ čo za HVO bol nárast v rovnakom období iba 6,3% Kladný vývoj úrod v porovnaní s výsledkami priemeru HVO je znázornený v grafe 7

Tabuľka 22: Vývoj hektárových úrod (v t) v podniku

Plodina	2006	2007	2008	index 2008/2006
Repaolejka	1,91	2,30	2,15	1,127

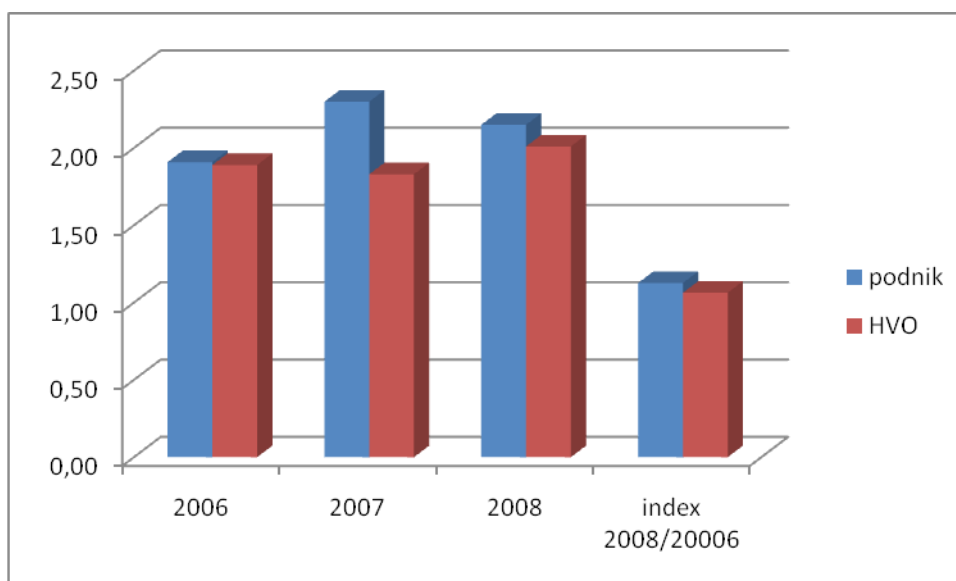
Zdroj: podnikové výkazy, vlastný výpočet

Tabuľka 23: Vývoj hektárových úrod v HVO (v t)

Plodina	2006	2007	2008	index 2008/2006
Repaolejná	1,89	1,83	2,01	1,063

Zdroj : VÚEPP

Graf 7: Vývoj ha úrod repky olejnej (v t)

Zdroj: Vlastná práca

4.2.3.2. Náklady, výnosy, výsledok hospodárenia

Vývoj nákladov na 1 hektár je z pohľadu podniku vyrovnaný, s miernym medziročným nárastom. rovnako ako u priemeru HVO, až na rok 2008, kedy náklady vzrástli v HVO stúpili o 25,6%. Za sledovaný podnik môžeme sledovať pokles v roku 2007 o 2,90% čo predstavuje 616 Sk, v roku 2008 zasa nárast oproti roku 2007 o 8,54% v absolútnom vyjadrení to znamená 1918 Sk. Navýšenie v roku 2008 oproti roku 2006 je 5,79% - 1302 Sk v porovnaní s rokmi 2006 a 2007. Toto kolísanie nákladov sa pripisuje zmenám cien poľnohospodárskych vstupov na hektár, ale taktiež ako pri pšenici ozimnej nie zásadnému rozdielu v hospodárení. Podnik z hľadiska sledovania a porovnávanía vývoja výšky celkových nákladov vynaložených na 1ha výmery repky olejnej v porovnaní s HVO dosahuje úspory nákladov HVO vo všetkých sledovaných rokoch. V roku 2007 to predstavovalo v relatívnom vyjadrení 4,59% (v absolútnom vyjadrení úspory ide o 1017 Sk), V roku 2008 7,95% (1544 Sk) a v roku 2008 boli náklady v podniku nižšie o 24,29% (7205 Sk). Graf 8 ilustruje porovnanie nákladov za subjekt a priemer HVO, tak ako aj z tabuliek 25, 26 a 27 môžeme vidieť výšku a rozdiely v nákladoch vyjadrené v absolútnych hodnotách (v Sk) , aj relatívnych (rozdiel v %).

Podnikové výsledky rovnako ako u pšenice ozimnej v sledovanom období dosahovali nižšie náklady ako v HVO a rovnako aj výnosy boli vo všetkých rokoch nižšie ako sú v HVO. V roku 2006 dosahovali 96,02% priemeru HVO, teda nižšie o 1088 Sk, v roku 2007 dosiahli 95,41% (-1125 Sk) a dokonca v roku 2008 dosiahli výnosy iba 83,26% z priemeru v HV (o 6504 Sk nižšie výnosy). Aj napriek o toľko nižším nákladov porovnávaní si podnik zabezpečil rast výnosov, keď v roku 2008 vzrástli oproti roku 2006 o 18,92% a oproti roku 2007 dokonca vzrástli o 27,76%. Uvedené rozdiely vo výnosoch podniku a HVO sú spôsobené nižším príjmom dotácií (štátne podpory, SAPS, LFA, POP), keďže rovnako ako u pšenice ozimnej je speňažovanie produkcie v podniku na porovnateľnej úrovni ako priemer HVO, čo dokazuje tabuľka 24 s uvedenými realizačnými cenami za podnik a HVO v Sk na 1 tonu pšenice ozimnej

Tabuľka 24: Realizačné ceny repky olejnej za t (v Sk)

	2006	2007	2008
podnik	8 292,00 Sk	8 350,00 Sk	11 101,00 Sk
HVO	8 393,00 Sk	8 300,00 Sk	11 692,00 Sk

Zdroj: podnikové výkazy, VÚEPP,

Vysoké šetrenie nákladov a nižšie výnosy majú významnú úlohu v sledovaní výsledku hospodárenia. Vývoj výsledku hospodárenia je kladný za všetky sledované roky pestovania repky olejnej a pohybuje sa v intervale od 2829 Sk na ha (2007) po 9891 Sk (2008). Z tohto najdôležitejšieho hľadiska je podnik v produkcii pšenice repky olejnej úspešný. Z tabuľky 25 vidieť rozdiely vo výsledku hospodárenia podniku oproti HVO za všetky sledované obdobia. Tieto rozdiely však nie sú až tak výrazné ako v pestovaní pšenice ozimnej avšak aj u tejto plodiny podnik dosahuje vyššie VH ako HVO, až na rok 2006, kedy bol nižší o 71 Sk. V roku 2007 už vzrástol na úroveň 118,28% čo v Slovenských korunách predstavuje vyšší VH o 419 Sk a v roku 2008 dokonca o 701 Sk (o 17,39% oproti HVO). Z tohto ukazovateľa vyplýva, že pre podnik bol ekonomicky najzaujímavejším rokom za sledované obdobie repky olejnej rok 2008, kedy dosahoval VH 9891 Sk na ha a na celkovom zisku z pestovania tejto plodiny to predstavovalo 1284149 Sk. Tomuto výsledku dopomohlo vysoké speňaženie produkcie. Rok 2007 je z pohľadu konečného efektu pre podnik naopak najhorší, keď VH z ha dosahoval 2829 Sk čo sa prejavilo na celkovom zisku 367289 Sk z celej produkcie.

Tabuľka 25: Náklady, výnosy, VH - repky olejnej na 1 ha (v Sk)

Náklady, výnosy, VH - pšenicu ozimnu na 1 ha (v Sk)						
	2006		2007		2008	
	podnik	HVO	podnik	HVO	podnik	HVO
náklady	21 154 Sk	22 171 Sk	20 538 Sk	22 082 Sk	22 456 Sk	29 661 Sk
výnosy	26 224 Sk	27 312 Sk	23 367 Sk	24 492 Sk	32 347 Sk	38 851 Sk
VH	5 070 Sk	5 141 Sk	2 829 Sk	2 410 Sk	9 891 Sk	9 190 Sk

Zdroj: podnikové výkazy, VÚEPP, vlastné výpočty

Tabuľka 26: Relatívne vyjadrenie rozdielu v nákladoch, výnosoch a VH medzi podnikom a HVO (v %)

	2006	2007	2008
náklady	95,41%	93,01%	75,71%
výnosy	96,02%	95,41%	83,26%
VH	98,62%	117,39%	107,63%

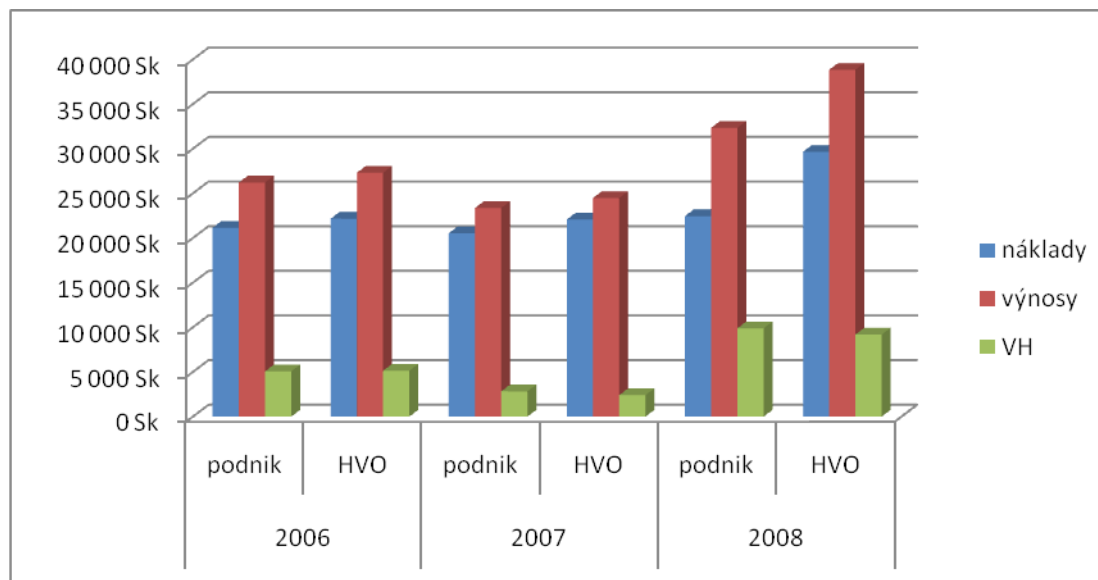
Zdroj: Vlastné výpočty

Tabuľka 27: Absolútne vyjadrenie rozdielu v nákladoch, výnosoch a VH medzi podnikom a HVO (v Sk)

	2006	2007	2008
náklady	-1 017 Sk	-1 544 Sk	-7 205 Sk
výnosy	-1 088 Sk	-1 125 Sk	-6 504 Sk
VH	-71 Sk	419 Sk	701 Sk

Zdroj: Vlastné výpočty

Graf 8: Vývoj nákladov, výnosov, VH za podnik a HVO

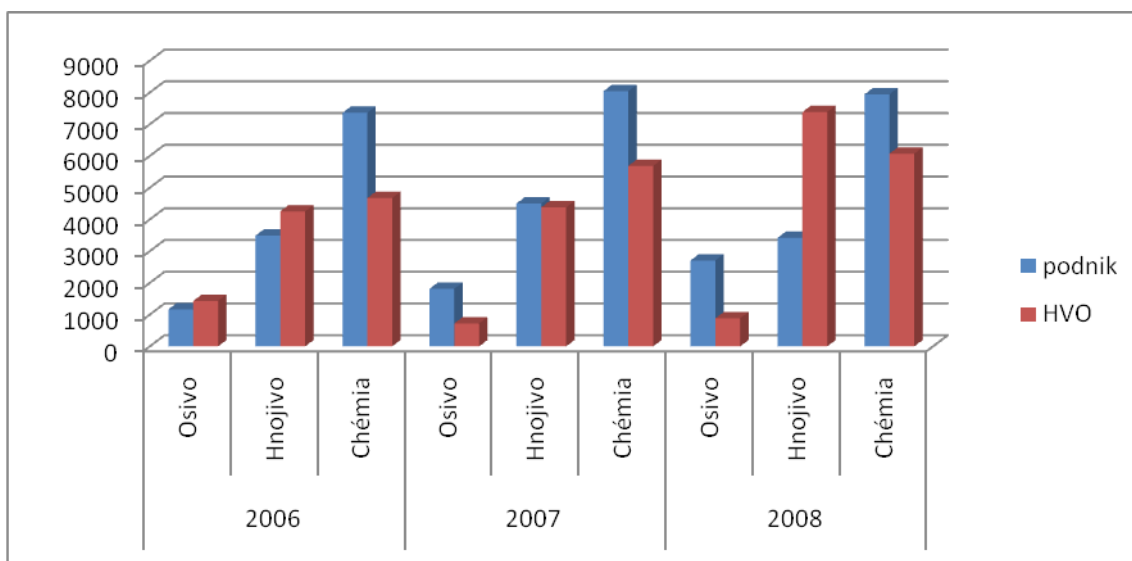

Zdroj: vlastná práca

4.2.3.3. Vplyv výšky intenzifikácie na hektárovú úrodu repky olejnej

Na určenie vplyvu intenzifikačných faktorov slúži tabuľka 28, kde je uvedená výška nákladov vynaložených na osivá, hnojivá a chémiu počas sledovaného obdobia a vypočítaný percentuálny podiel na celkových nákladoch za podnik. Vývoj týchto faktorov je ovplyvňovaný rovnako ako u pšenice ozimnej - rozdielne v HVO a v podniku, z dôvodu rôzneho poňatia týchto intenzifikačných faktorov a ich využívania na dosahovanie danej produkcie. Z uvedenej tabuľky vyplýva, že najvyšší význam má pri pestovaní repky olejnej venovanie pozornosti chémii, pretože má najvyšší podiel na celkových nákladoch a to v podniku od 26,09% do 35,38%, v HVO od 20,47 do 25,77% podielu na celkových vynaložených nákladoch v pestovaní tejto plodiny. Tak isto aj hnojivá majú významné zastúpenie na celkových nákladoch. V podniku od 20,60% (rok 2006) do 22,87% (rok 2008) a v HVO od 19,20% (2006) do 24,90% (2008) podielu na celkových nákladoch. Výberu a nákupu osiva sa z hľadiska výšky nákladov nemusí pripisovať až taká pozornosť, nakoľko ide o cenovo nie veľmi náročný faktor. Avšak nesmie sa zanedbávať a to z hľadiska konečných kvantitatívnych a kvalitatívnych ukazovateľov (ha úrody, kvalita produkcie pre speňaženie)! Vývoj osív má v HVO klesajúci charakter a to od 2,98% podielu na celkových nákladoch po 6,47%. V sledovanom podniku sa osivá podieľali na nákladoch od 5,52% roku 2006 po 12,06% v roku 2008. Na rozdiel od HVO tu je práve stúpajúca tendencia v nákladoch na hektár a samozrejme aj v podiele na celkových nákladoch

Graf 9 : Vývoj výšky intenzifikačných faktorov za podnik a HVO

Zdroj : vlastná práca

Tabuľka 28 : Vývoj nákladov na intenzifikáciu podľa položiek na ha (v Sk), podiel na celkových nákladoch podniku (v%)

náklady na intenzifikáciu na ha - repka olejná							
	Osivo		Hnojivo		Chémia		ha úroda
	vynaložené	% z celkových	vynaložené	% z celkových	vynaložené	% z celkových	
2006	1 167,45 Sk	5,52%	4 357,52 Sk	20,60%	6 122,31 Sk	28,94%	1,91
2007	1 813,93 Sk	8,83%	4 503,54 Sk	21,93%	5 358,11 Sk	26,09%	2,30
2008	2 708,86 Sk	12,06%	5 135,99 Sk	22,87%	7 945,49 Sk	35,38%	2,15

Zdroj: podnikové výkazy, vlastné výpočty

4.2.3.3.1. OSIVÁ

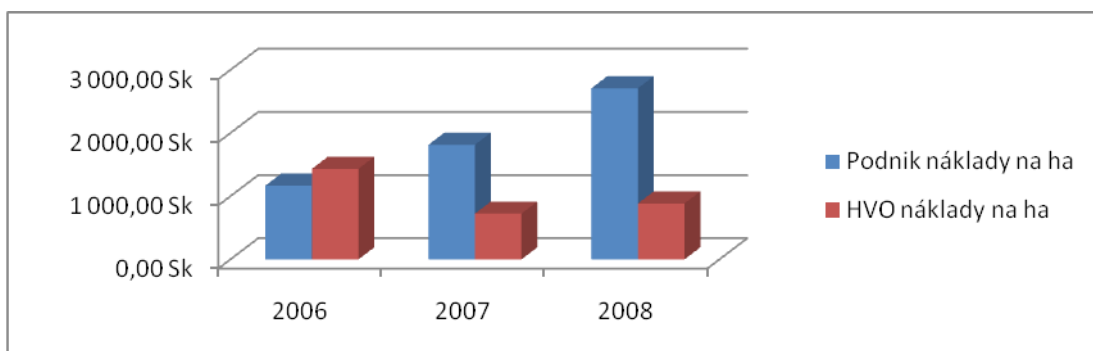
Sledovaný podnik dbá v rastlinnej výrobe na kvalitný vstupný materiál a to vo forme osív (pri iných plodinách aj sadív). Preto má tento intenzifikačný faktor rastúci charakter na celkových nákladoch oproti vyrovnané – klesajúcim nákladom v HVO. V sledovanom podniku vzrastali z 5,52% rok 2006 na 12,06% v roku 2008. Náklady na použité osivá v roku 2008 predstavovali 12,06% na celkových nákladoch, zatiaľ čo v HVO bolo priemerom iba 2,98%. V Peňažnom vyjadrení ide o výrazný rozdiel a to 1823,86 Sk. Je to zapríčinené vyššou kvalitou použitej odrody osiva. Dosiahnuté úrody boli v podniku o 0,14 tony na hektár vyššie ako HVO, čo sa ukazuje ako menej efektívne v porovnaní s rokom 2007, kedy bol rozdiel vo vynaložených nákladoch o niečo nižší a to 1089,93 Sk, pričom rozdiel v hektárovej úrode bol vyšší – 0,47 t/ha . Naopak v roku 2006 podnik dosiahol (síce minimálne) vyššie ha úrody oproti HVO a to za použitia nižších nákladov na ha a aj z pohľadu podielu na celkových nákladoch.

Tabuľka 29 : Vývoj výšky nákladov na použité osivá a podiel na celkových nákladov za podnik a HVO

osivo	Podnik		HVO		ha úroda	
	náklady na ha	% na nákladoch	náklady na ha	% na nákladoch	podnik	HVO
2006	1 167,45 Sk	5,52%	1434,00 Sk	6,47%	1,91	1,89
2007	1 813,93 Sk	8,83%	724,00 Sk	3,28%	2,30	1,83
2008	2 708,86 Sk	12,06%	885,00 Sk	2,98%	2,15	2,01

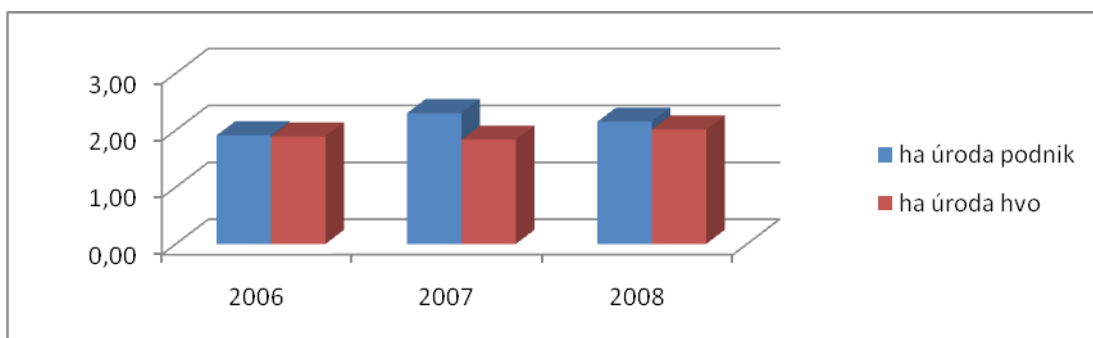
Zdroj: podnikové výkazy, VÚEPP, vlastné výpočty

Graf 11 : Vývoj nákladov na osivo (v Sk)

Zdroj: Vlastná práca

Graf 10 : Vývoj hektárových úrod (v t)

Zdroj: Vlastná práca

4.2.3.3.2. HNOJIVÁ

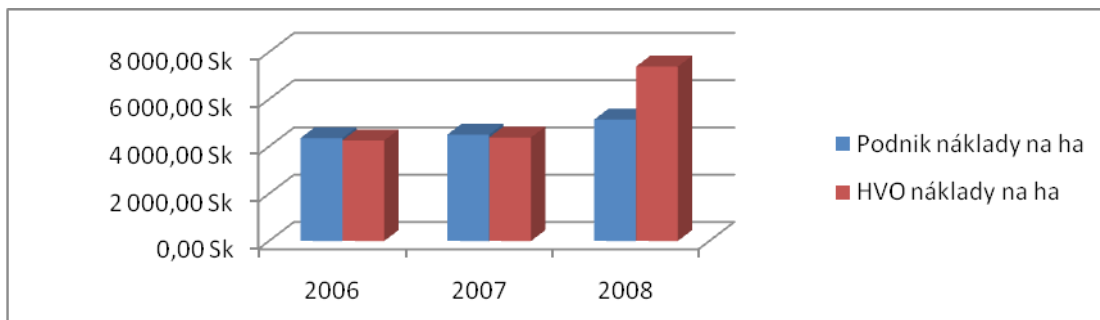
Ďalším intenzifikačným faktorom, ktorému je v podniku v pestovaní repky olejnej venovaná veľká pozornosť sú hnojivá. V podniku sa dbá na čo najefektívnejšie hnojenie. Tak ako pri všetkých plodinách rastlinnej produkcie sa hnojí v presne stanovený čas (podľa agrotechnických pokynov, aby bola účinná dávka čo najviac efektívna) a presne stanovené množstvo dodaných živín do pôdy. Toto je dlhodobý proces, kedy sa na základe bilancie hnojenia, vypočítajú živiny dodané do pôdy v minulosti, odobrané / vyčerpané živiny produkciou z pôdy = konečný stav živín v pôde. Následne si podnik podľa predpokladanej / plánovanej produkcie vypočíta potrebu živín na optimálny rast, vývoj, zretie produkcie a rozdiel týchto živín dodá do pôdy. Z uvedeného vyplýva, že sa nejedná o náhodný proces hnojenia stále rovnakou dávkou, ale o presne kvantifikovateľný postup. Ďalej na úsporu hnojív v podniku pôsobia moderné efektívne stroje, ktoré sa šetria PHM, obslužný čas, presnejšie sa dávkujú živiny. Na rozdiel od pšenice ozimnej v sledovanom období mal vývoj nákladov na hnojenie stúpajúci charakter, medziročne 2007/2006 o 3,25% a 2007/2008 o 12,32%, čo znamená nárast o 146,02 Sk a 632,46. Na dosiahnutú úrodu to nemalo veľký vplyv, nakoľko nárast nákladov súvisí s ročným zdražovaním používaných hnojív. V porovnaní s ha úrodami z HVO podnik dosahuje pri porovnateľnom hnojení v rokoch 2006, 2007 vyššie úrody. V roku 2008 sa zvyšovali ha úrody v HVO ale len za cenu prílišného hnojenia v porovnaní s podnikom a na produkcii z ha sa to prejavilo aj tak o 0,14 t/ha menej ako v sledovanom podniku. Za HVO môžeme konštatovať, že náklady na hnojenie mali v sledovanom období stúpajúcu tendenciu, keď sa zvýšili v roku 2008 o 3129 Sk na ha, čo predstavuje nárast o 73,51% oproti roku 2006, čo prinieslo nárast v ha úrode iba 0,12 tony.

Tabuľka 30: Vývoj výšky nákladov na použité hnojivá a podiel na celkových nákladoch za podnik a HVO

hnojivo	Podnik		HVO		ha úroda	
	náklady na ha	% na nákladoch	náklady na ha	% na nákladoch	podnik	HVO
2006	4 357,52 Sk	20,60%	4256,00 Sk	19,20%	1,91	1,89
2007	4 503,54 Sk	21,93%	4384,00 Sk	19,85%	2,30	1,83
2008	5 135,99 Sk	22,87%	7385,00 Sk	24,90%	2,15	2,01

Zdroj: podnikové výkazy, VÚEPP, vlastné výpočty

Graf 12 : Vývoj výšky nákladov na použité hnojivá

Zdroj: vlastná práca

Graf 10 : Vývoj hektárových úrod (v t)

Zdroj: vlastná práca

4.2.3.3.3. Chémia

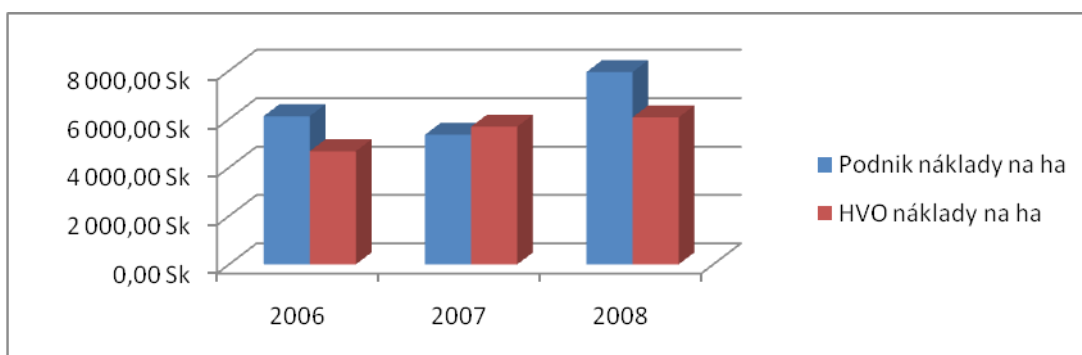
Chémia je najvýznamnejším intenzifikačným faktorom z pohľadu hektárových nákladov, ako aj z pohľadu percentuálneho podielu na celkových nákladoch s najvyšším podielom zo spomínaných faktorov v pestovaní repky olejnej tak v podniku, ako aj v HVO. Za sledované obdobie v podniku je viditeľné kolísanie nákladov na chemické prípravky. V roku 2006 dosahovali 28,94% z celkových nákladov a v roku 2008 už 35,38% čo v peňažnom vyjadrení predstavuje 7945,49 Sk. Je to zvýšenie o 19,23%, čiže 1823,18 Sk. Na dosiahnutej úrode sa to prejavilo nárastom o 0,24 t/ha. Podnik oproti HVO vynakladá na hnojenie vyššie náklady. Je to spôsobené kvalitnejšími prípravkami a zvýšenou potrebou ochrany v sledovanom období. V HVO mali náklady na chemizáciu stúpajúci charakter a zvýšili sa v roku 2008 oproti 2006 o 29% čo predstavuje nárast o 1399 Sk čo sa prejavilo na úrode iba minimálne a to nárastom o 0,12 t/ha

Tabuľka 31: vývoj výšky nákladov na použitú chémiu a podiel na celkových nákladoch za podnik a HVO

chémiá	Podnik		HVO		ha úroda	
	náklady na ha	% na nákladoch	náklady na ha	% na nákladoch	podnik	HVO
2006	6 122,31 Sk	28,94%	4674,00 Sk	21,08%	1,91	1,89
2007	5 358,11 Sk	26,09%	5690,00 Sk	25,77%	2,30	1,83
2008	7 945,49 Sk	35,38%	6073,00 Sk	20,47%	2,15	2,01

Zdroj: podnikové výkazy, VÚEPP, vlastné výpočty

Graf 13: Vývoj výšky nákladov na použitú chémiu

Zdroj : vlastná práca

Graf 10 : Vývoj hektárových úrod (v t)

Zdroj : vlastná práca

5 Záver a návrh na využitie poznatkov

Zámerom vypracovanej diplomovej práce bolo rozobrať a popísať ekonomiku výroby obilnín v sledovanom období rokov 2006,2007,2008 v nemenovanom poľnohospodárskom podniku. Ďalej zanalyzovanie vplyvu intenzifikačných (hlavne použitých osív, hnojív a chémie) faktorov na ekonomiku vybraných plodín, konkrétne pšenice ozimnej a repky olejnej. Na hodnotenie jednotlivých ukazovateľov v podniku sme využili údaje za priemerné výsledky porovnateľnej horskej výrobnjej oblasti, ktoré som získaval zo zdrojov Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva.

5.1 Analýza produkcie pšenice ozimnej

Z analýzy vývoja hektárových úrod, vývoja výmer osiatych plôch môžeme zhodnotiť, že vyšší vplyv na celkovú produkciu danej plodiny mali v sledovanom období hektárové úrody. Je to zjavné hlavne v roku 2008, kedy podnik dosiahol najvyššiu produkciu a to 640,2 tony aj napriek zníženej zberovej ploche o 83,39 hektáru z 228,89 ha čo predstavovalo pokles o 36,44% oproti roku 2007.

Na dosahované úrody vplývali intenzifikačné faktory v poradí podľa analyzovania osív, hnojenie, chémie. Zo skúmania sme zistili, že podnik využíva kvalitnejšie osívá, čo sa prejavilo na zvýšení ha úrod v porovnaní s HVO vo všetkých sledovaných rokoch pri porovnateľných nákladoch na osívá, tak isto aj efektívne hnojenie prispelo k udržaniu úrod (nie k rastu), ale ich efektívnym dávkovaním výrazne vplývali na znižovanie nákladov. Chémie síce zvyšovala celkové náklady oproti HVO, ale bolo to z titulu zvýšenej potreby ochrany porastov.

Pri sledovaní výsledku hospodárenia sme dospeli k záveru, že za úspešnosťou v dosahovaní uvedených výsledkov sa v hlavnej miere zaslúžili priaznivé náklady, ktoré boli v porovnaní s HVO nižšie dokonca v roku 2008 o 20,63% , čo je v peňažnom vyjadrení o 4259 Sk menej než dosahovali sledované podniky v HVO.

Priaznivé boli aj realizačné ceny za produkciu oproti HVO a to hlavne v roku 2007, kedy dosahovali 7448,74 Sk za tonu, zatiaľ čo výsledky podnikov za SR v HVO boli iba 4464. Túto realizačnú cenu podľa majiteľa podniku dosiahli hlavne vďaka špičkovej produkcii, kde dosahovali hodnoty lepku okolo 37%. Aj táto položka bola ovplyvnená jedným z intenzifikačných faktorov a to kvalitnou odrodou osiva.

Realizačná cena veľkou mierou vplýva na dosahovanie výnosov, keďže je priamym faktorom na dosiahnuté tržby. Aj keď realizačné ceny dosahovali, dokonca prevyšovali priemer za HVO, dosahované výnosy už také priaznivé neboli. Okrem roku 2006 nedosahovali ani priemer za HVO. V roku 2007 dopomohla výnosom vysoká realizačná cena a tým nadpriemerné speňaženie nižšie, ale aj tak boli výnosy o 971 Sk (4,77%) nižšie ako priemer HVO. V roku 2008 sa tento rozdiel ešte prehĺbil hlavne poklesom ceny v podniku o 3885 Sk čo je 22,9%. Uvedené rozdiely vo výnosoch podniku a HVO sú spôsobené nižším príjmom dotácií (štátne podpory, SAPS, , POP),

Výsledkom šetrenia nákladov a kvalitnému speňažovaniu produkcie podnik aj napriek nižším dotáciám dosahoval vo všetkých sledovaných rokoch kladný výsledok hospodárenia. Ekonomicky najzaujímavejším rokom za sledované obdobie pšenice ozimnej bol rok 2007 kedy dosahoval podnik VH 3871 Sk na ha, pri celkovej produkcii 596,2 tony, čo prinieslo podniku celkový výsledok hospodárenia 2 307 890,2 Sk Rok 2008 je z pohľadu konečného efektu pre podnik naopak najhorší, keď VH na ha klesol oproti roku 2007 o 3272 Sk. Podnik aj napriek vysokej kvalite pšenice ozimnej, nedokázal túto primerane speňažiť a aj napriek najvyššej produkcii a najlepšej kvalite. Dosiahol najnižší výsledok hospodárenia a to iba 599 Sk na ha pri produkcii 640,2 tony, čo podniku prinieslo 328 3489 Sk.

5.2 Analýza produkcie repky olejnej

Z analýzy vývoja hektárových úrod, vývoja výmer osiatych plôch môžeme zhodnotiť, že vyšší vplyv na celkovú produkciu repky olejnej naopak od pšenice ozimnej mal vývoj osiatych plôch, nakoľko produkcia bola stabilne porovnateľná. Je to zjavné hlavne v roku 2008, kedy podnik dosiahol najvyššiu produkciu a to 279,10 tony, práve vďaka zvýšenej zberovej ploche o 43,36 hektáru na V129,83 ha. Je to 26,52% z celkovej ornej pôdy. Toto navýšenie je o 43,36 ha oproti roku 2007 čo predstavovalo zvýšenie 44,4%

Na dosahované úrody vplývali intenzifikačné faktory v poradí podľa analyzovania osivá, hnojenie, chémia. Zo skúmania sme zistili, že sa podnik zameriava na kvalitnejšie osivá, z čoho plynú aj zvýšené náklady oproti HVO, čo sa prejavilo na zvýšení ha úrod v porovnaní s HVO vo všetkých sledovaných rokoch. Chémia ako najvýznamnejší intenzifikačný faktor je z pohľadu hektárových nákladov a tak isto aj z pohľadu percentuálneho podielu na celkových nákladoch stabilným a vyrovnaným

faktorom v pestovaní repky olejnej. Zabezpečuje potrebnú starostlivosť o porasty a ochranu pred chorobami a škodcami, čím prispieva k zlepšeniu kvantitatívnych ukazovateľov (ha úrod) aj kvalitatívnych. Hnojenie sa podieľalo na celkových nákladoch približne 20% v každom roku a slúži hlavne na doplnenie živín podľa potrieb na výživu produkcie.

Podnik z hľadiska sledovania a porovnávania vývoja výšky celkových nákladov vynaložených na 1ha výmery repky olejnej v porovnaní s HVO dosahuje úspory nákladov HVO vo všetkých sledovaných rokoch. V roku 2007 to predstavovalo v relatívnom vyjadrení 4,59% (v absolútnom vyjadrení úspory ide o 1017 Sk), V roku 2008 7,95% (1544 Sk) a v roku 2008 boli náklady v podniku nižšie o 24,29% (7205 Sk).

Realizačné ceny za podnikovú produkciu oproti HVO výrazne nekolísali a preto sa nepodpísali na výsledok hospodárenia skoro vôbec.

Tak isto ako u pšenice ozimnej aj u repky olejnej výnosy nedosahovali priemer podnikov z HVO. Keď v roku 2006 dosahovali 96,02% priemeru HVO, teda nižšie o 1088 Sk, v roku 2007 dosiahli 95,41% (-1125 Sk) a dokonca v roku 2008 dosiahli výnosy iba 83,26% z priemeru v HV (o 6504 Sk nižšie výnosy)

Výsledkom šetrenia nákladov podnik aj napriek nižším výnosom dosahoval vo všetkých sledovaných rokoch kladný výsledok hospodárenia, dokonca vyšší ako priemer HVO. Tieto rozdiely však nie sú až tak výrazné ako v pestovaní pšenice ozimnej avšak aj u tejto plodiny podnik dosahuje vyššie VH ako HVO, až na rok 2006, kedy bol nižší o 71 Sk. V roku 2007 už vzrástol na úroveň 118,28% čo v Slovenských korunách predstavuje vyšší VH o 419 Sk a v roku 2008 dokonca o 701 Sk (o 17,39% oproti HVO). Z tohto ukazovateľa vyplýva, že pre podnik bol ekonomicky najzaujímavejším rokom za sledované obdobie repky olejnej rok 2008, kedy dosahoval VH 9891 Sk na ha a celkový zisku predstavoval 1284149 Sk. Tomuto výsledku dopomohlo vysoké speňaženie produkcie. Rok 2007 je z pohľadu konečného efektu pre podnik naopak najhorší, keď VH z ha dosahoval 2829 Sk čo sa prejavilo na celkovom zisku 367289 Sk z celej produkcie.

5.3 Hodnotenie poľnohospodárskeho subjektu

Spoločnosť môžem zhodnotiť ako mimoriadne perspektívnu, z dôvodu celkovej ekonomickej bilancie. Spoločnosť od svojho vzniku počas troch za sebou idúcich rokov

dosahovala a znásobovala zisk. Napriek tomu, že v roku 2008 došlo k poklesu tržieb takmer o 50%, spoločnosť vykázala kladný hospodársky výsledok. Nakoľko trhové ceny poľnohospodárskych komodít sú v podstate zastabilizované, a v najbližšom období sa ani neočakáva výrazný nárast týchto cien, spoločnosť neočakáva ani podstatný nárast svojich tržieb.

Podnik modernizuje výrobu nákupom nových strojov a zariadení, ktoré veľmi efektívne využíva pri vykonávaní jednotlivých činností. Administratívna práca (od prvotných dokladov), celková evidencia, účtovníctvo je spracovávané počítačovou technikou. Ďalším pozitívom je, že firma počas svojej existencie neustále investuje a to nielen do modernizácie strojového vybavenia ale aj do nevyhnutnej infraštruktúry, kde možno vyzdvihnúť prácu manažmentu aj ostatných kvalifikovaných pracovníkov spoločnosti

6 Zoznam použitej literatúry

1. Bielik Peter: Podnikové hospodárstvo, Nitra 2006, SPU v Nitre, ISBN 80-8069-698-5, počet strán 319
2. Boreková Božena: Ekonomika agroodvetví, Nitra 2006, SPU v Nitre, ISBN 80-8069-805-8, počet strán 198
3. Hutník F., Fišera Št., Jurášek P., Mališ A.: Ekonomika poľnohospodárstva a poľnohospodárskych podnikov, Vydavateľstvo politickej literatúry, 1965, 75-064-65
4. Jurášek Prokop: Poľnohospodárstvo členských krajín RVHP, vydavateľstvo príroda, 1982, Bratislava, 64-038-82, počet strán 205
5. Kretter Anton a kolektív: Marketing, Nitra 2007, SPU v Nitre, ISBN 978-80-8069-849-2, počet strán 287
6. Paška Ľubomír: Manažment výroby, Nitra 2004, SPU v Nitre, ISBN 80-8069-374-9, počet strán 182
7. Šimo Dušan: Agrárny marketing, Nitra 2006, SPU v Nitre, ISBN 80-8069-726-4, počet strán 321
8. Špyrka Milan a kolektív: Ekonomika poľnohospodárstva, vydavateľstvo Príroda, 1981, Bratislava, počet strán 455, 64-027-81, číslo publikácie 4905
9. Zoborský Ivan Mojmír: Ekonomika poľnohospodárstva, Nitra 2006, SPU v Nitre, ISBN 80-8069-758-2, počet strán 319
10. Jamriška Pavel, Ruckschloss Ľubomír, Hašana Roman, Hnojenie- významný faktor znižovania závislosti úrod od poveternostných podmienok, vystavené 24. 8. 2004 (cit. 13.02.2010), dostupné na : <http://www.agroporadenstvo.sk/rv/obilniny/hnojenie.htm>
11. Hanáčková Eva, Vplyv hnojenia na produkčný proces ozimnej pšenice, vystavené 29.10.2009, (cit. 13.02.2010), dostupné na : http://www.agroporadenstvo.sk/rv/obilniny/hnojenie_ozpsen.htm
12. Hraška Štefan, Význam a dôsledky používania kvalitného osiva, vystavené 20.01.2009, (cit. 13.02.2010), dostupné na http://www.agroporadenstvo.sk/rv/kvalitne_osivo.htm

13. Hudec Kamil, Fungicídne a insekticídne morenie osiva, vystavené : 17.3.2010, (cit. 18.3.2010), dostupné na http://www.agroporadenstvo.sk/rv/ochrana/morenie_osiva.htm
14. Sekerková Mária, NAJČASTEJŠIE SA VYSKYTUJÚCE CHOROBY PŠENICE A OCHRANA, (cit. 22.03.2010) dostupné na: <http://www.agroporadenstvo.sk/rv/vurv/sekerko2.htm>
15. Sekerková Mária, NAJČASTEJŠIE SA VYSKYTUJÚCE CHOROBY JAČMEŇA A OCHRANA, (cit. 22.03.2010), dostupné na : <http://www.agroporadenstvo.sk/rv/vurv/sekerko.htm>
16. Bokor Peter, Hudec Karol, Živočíšni škodcovia ozimín, vystavené : 24.3.2003, (cit. 13.02.2010), dostupné na : <http://www.agroporadenstvo.sk/rv/ochrana/zskodci.htm>,
17. **Tančinová Dana, Žatva a skladovanie obilnín z hľadiska výskytu mykotoxínov, vystavené : 15.01.2009 (cit. 13-02-2010), dostupné na: http://www.agroporadenstvo.sk/rv/ochrana/obilniny_mykotoxiny.htm**